

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בשביל להיות שמח לא צריך לחשוב על משהו או לעשות משהו
ש'לא בא לי' – צריך פשוט להיות מה שאני באמת.

זו "שמחה בטהרתה"

[מתוך השיעור 'שמחת הנתינה']

תרומה־זכור תשפ"א

אי אפשר להגיע לבית הכנסת? הרשם לקבלת נפלאות בדוא"ל: itiel@pnimi.org.il

תרומה זכור ה'תשפ"א

הניגון החסידי 25
ניגון מספר 475
ניגון מג' כסלו תשפ"א

הסיפור החסידי 26
צדיקים נלחמים בעמלק
סיפורים לפרשת זכור

מענות ותשובות 28
תשובות הרב לשואלים
רגשות אשם על חטאים ורציונאליות מול
סובייקטיביות בספירת הבינה

פְּאָזֶז' דֵּי זְכוּר 29
"עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים"
רזי יספר לנו על שטויות טובות ועל
הקשר למשכן

נקודה מעובדת 04
צדקה בשבת פורים

שמחת הנתינה 05
ערב הערכות לקמפיין "מתקדמים ביחד"
על השמחה "עד דלא ידע"
של המשפיע בעצם

"זכור...לא תשכח" 14
התוועדות ליל פורים (ח"ב) תש"פ
פירושי "זכור ו"לא תשכח"
בפשטי-הלכה-קבלה-חסידות

לדבר ולהקשיב 20
נועם אלימלך
גילוי התורה והגאולה השלמה
תלויים ביחוד השלם בין הצדיק-המדבר
והחסידי-המקשיב

לי לשמי 22
זהב שלמה
למה ה' צריך תרומה?

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צל | אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
בשיתוף עמותת ואביטה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל הקוראים. ממשיכים להרבות בשמחה עם **גליון נפלאות** נוסף לפרשת **תרומה הזכור**, מלא בכל טוב.

מה בגליון השבוע?

נתחיל בזה שגם **השבוע יש לכולנו הזדמנות לעבור על הגליון מרישא עד סיפא**. לאור מבצע הצ'רידי של גל עיני בכלל ושל העלון הנפלא שלנו בפרט [שעדיין מתנהל וכדלקמן], **"מתקדמים ביחד"**, היה לכולנו [ומקווים שגם לכם] שבוע עמוס מאוד, כך שהגליון קצת מעט הכמות [32 עמודים], אם כי **רב האיכות כתמיד**.

שני שיעורים יש באמתחתנו השבוע, האחד טרי **מענייני דיומא** והשני **שיעור לכבוד שבת זכור** מליל פורים דאשתקד, המתפרסם כאן לראשונה. השיעור מערב ר"ח אדר, **שמחת הנתניה**, היווה הכנה לקמפיין הגיוס שלנו, והרב הסביר על **הקשר בין השמחה "עד דלא ידע" ובין הנתניה "עד דלא ידע"**, שכן שמחת הנתניה היא עצם הנקודה של היהודי שהינו "משפיע בעצם", על **התנאים הנפשיים הנכונים לנתניה** ואיך שדווקא בכחה לנצח את הספק של עמלק ולהביא לימות המשיח.

בשיעור **מליל פורים תש"פ**, מסביר הרב **ארבעה פירושים בפשט, הלכה, קבלה וחסידות** על שני הצדדים של זכירת מעשה עמלק הכלולים בפרשת זכור - **"זכור" ו"אל תשכח"**, ומה הלימוד **בעבודת ה' מכל אחד מהם**. אל תפספסו את **הנקודה המעובדת** שלנו - **הכנה מצוינת לפורים ולשבת שושן פורים**.

כמו שכבר הזכרנו, **השבוע יצאנו למבצע הצ'רידי השנתי** להחזקת עלון נפלאות ועוד מפעלים של הרב גינזבורג וארגון גל עיני - **"מתקדמים ביחד"**. השתתפתם איתנו במבצע? עזרתם לנו להמשיך ולהוציא את העלון הנפלא הזה? **תודתנו** [ותודת כל הקוראים] **נתונה לכם מקרב לב**.

עוד לא הספקתם? רוצים להוסיף אחרי שקראתם את דברי הרב בגליון? עדיין אפשר פרטים בגב הגליון.

בהזדמנות זו נאחל מזל טוב לחבר המערכת **הרב יוסף פלאי** לנישואי בתו **רחל לחגי שי' ה'לן**.

שבת שלום ומבורך, מחייית עמלק שמחה ופורים שמח ומאיר,

המערכת

הגליון מוקדש לזכות:

הת' **מנחם ציון שי' בן לוז רחל לרגל בר המצוה - ד' אדר**

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

מנוחה ושמחה

בו יש להרבות בצדקה ולדאוג לצרכי שבת לכל הזקוקים לכך, ואילו בשבת 'בטלה' מציאות העניי-המקבל וכל יהודי הוא מלך-משפיע (שעל כן אסורה בשבת ההוצאה מרשות היחיד של בעל הבית אל העני שברשות הרבים – על כולם להיות בעלי-בתים ברשות היחיד).

המך, הנכפל בערב שבת ואינו יורד בשבת, מלמד להתעצם עם **האמונה** (אותיות "מן הוא") ולהפוך אותה לבטחון. בשבת, בה אין לטרוח, המן מלמד בטחון-סביל שה' יספק את צרכינו גם בלי שנצא לשם כך מהבית, ובימות החול, בהם יש לצאת ללקוט מן, בטחון פעיל ביכולתנו להתפרנס "דבר יום ביומו" (וממילא חופש להשפיע לזולת את כל העודף על צרכי אותו היום – שהרי מחר ה' ישלח שוב את פרנסת היום הבא).

בפורים מתגלה נקודת היהדות העצמית (כמודגש במגלה, החל מ"מרדכי היהודי" ועד להשפעה של "ורבים מעמי הארץ מתיידיים כי נפל פחד היהודים עליהם"), ומכיון שיהודי הוא משפיע בעצם, עיקר שמחת פורים הוא במתנות לאביונים: "מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים". השמחה פורצת גדר ושמחת "עד דלא ידע" מתבטאת בנתינה בלי גבול, "עד דלא ידע" כמה הוא נתן, לצורך השפעת אור התורה והגאולה לעולם כולו.

השנה, כשפורים עצמו חל בערב-שבת (ושושן-פורים בשבת עצמה) נכפלת עוצמת הנתינה היהודית, נתינה שבתית במנוחה ונתינת פורים בשמחה, ו"ליהודים היתה אורה ושמחה" – "מנוחה ושמחה אור ליהודים".

פעם שאלו את הרבי מליובאוויטש כיצד ניתן להגדיר את ההבדל בין יהודי לגוי והוא השיב שיהודי הוא 'משפיע' בעצם וגוי הוא 'מקבל' בעצם. היחס הזה בא לידי ביטוי בנוגע לשבת קדש, שהיא אות בין ה' לישראל בלבד ואילו באומות העולם (כחלק ממציאות הטבע כולו) נאמר "יום ולילה לא ישבתו" (עד ש"גוי ששבת חייב מיתה"). מי שחש מקבל-נצרך אינו יכול לשבות לרגע – הוא ממוקד בעצמו ונמצא תמיד בחוסר-מנוחה ודאגה לצרכי עצמו. לעומת זאת, השפעה אמתית תלויה במנוחת הנפש – מי שחש ש"כל מלאכתו עשויה", ואינו זקוק למאומה, מסוגל להשפיע לכל בלי-גבול.

בחיצוניות נדמה שהשבת מקבלת מימות החול, בהם מכינים את צרכי השבת, אך בפנימיות "מינה מתברכין כולהו יומין". דווקא מנוחת השבת היא המגלה את כח ההשפעה של היהודי (והרמז: **משפיע בעצם** בגימטריא **שבת**), כשהאורה השבתית מאירה את כל ימות החול של היהודי ומחדירה בהם מנוחה ופתיחות להשפיע לכל (עד שתלמיד חכם אמתי נקרא שבת, ומכח מנוחתו הפנימית יש אצלו "נביעת האין סוף" להשפיע לכל רזי תורה עד בלי די). על יום השבת נאמר שהקב"ה "ברכו במן", בכך שירד לחם-משנה בערב שבת, ו"קדשו במן", בכך שבשבת עצמה לא ירד המן. כך, כח ההשפעה השבתית מתגלה בעיקר בערב שבת,

שיעור

ערב הערכות – "מתקדמים ביחד"

שמחת הנתינה

קיצור מהלך השיעור

בערב ההכנה לקמפיין הגיוס **מתקדמים ביחד**, שהתקיים השבוע (עוד אפשר להספיק לתרום... אנחנו בפרשת תרומה!), הסביר הרב כי היות ש"אין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא **לשמח לב עניים** וכו'" הרי שהשמחה "עד דלא ידע" מתבטאת ב**נתינה "עד דלא ידע"**. סביב קוטב זה נסובה כל ההתוועדות, כ**שפרק א** מסביר שמחת הנתינה היא **השמחה בעצם היהדות**, שהרי היהודי הוא משפיע בעצם, ומלמד כיצד זוכים ל**נתינת צדקה שבתיית** מתוך 'הפקרות דקדושה', **ופרק ב** מבאר את מאמר חז"ל "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר" בנוגע לקיום הנכסים על ידי **ריבוי צדקה אדיר**, "מלא כף נחת", המנצח את עמלק ומביא לימות המשיח.

א. נתינה "עד דלא ידע" שמחת הנתינה "עד דלא ידע"

חדש טוב לכולם. היום צריכים להיות מאד שמחים – "משנכנס אדר מרבין בשמחה"^א. השמחה של אדר צריכה להגיע לשיאה בפורים, שאז השמחה היא "עד דלא ידע"^ב. הגמרא אומרת^ג על חדש אדר ש"בריא מזליה" ו"תקיף

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. ערב הערכות – "מתקדמים ביחד". אור לאדר"ח אדר תשפ"א – כפ"ח.

א תענית כט, א.

ב מגילה ז, ב. "עד דלא ידע" עולה שם קדוש, **טפטפיה**, שם המחשבה (ראה התוועדות פורים ע"ט), לשון טפה – טפה ועוד טפה עד דלא ידע...

ג תענית כט, ב.

מזליה" – זהו חדש חזק ותקיף. שכולם יהיו בריאים. המזל התקיף נותן כח לנצח את עמלק. כמו שנסביר, צריכים להיות מאד חזקים בשביל להגיע לתלית המן על עץ גבוה חמישים אמה. המספר "חמשים" שייך לשער הנון, "חמשים אמה" היינו העומת-זה של שער הנון. כתוב^ד שיש חמש שמחות, והשמחה הכי גדולה היא שמחת פורים. השמחה הזו מתחילה מעכשיו, מר"ח אדר. הרמב"ם כותב^ה שהשמחה

ד סוד ה' ליראוי שוי"ג ("עבדו את ה' בשמחה").

ה הלכות מגילה פ"ב הי"ז.

ו"כעסו" בשנאה להמן-עמלק (כסיפור הידוע שכעסו של רבי בנימין קלעצקער על עמלק הוא שקרב את רבי זלמן זעזמיר לאדמו"ר הזקן ואחר כך רבי זלמן זעזמיר עצמו ניכר בשנאת-עמלק שלו, כפי שציין רבי הלל מפאריטש). ה"עד דלא ידע" של המשתה צריך להגיע עד לכיס, לנתינה שמחה "עד דלא ידע", וזה נותן את הכח לנצח את עמלק (עליו נאמר "ועברתו שמרה נצח").

גילוי נקודת היהדות

הרבי פעם הגדיר¹ שאינו-יהודי מקבל בעצם ויהודי משפיע בעצם. כשהוא נותן הוא מגלה את עצם נקודת היהדות שלו – זהו היהודי שלו. ליהודי יש מצוה ללכת בדרכי ה' ולהתדמות אליו², והמצוה של ה' היא מצות הצדקה – עליה נאמר "רחבה מצותך מאד"³ והיא בסוד "לבושו צדקה"⁴. לכן, העיקר הוא מתן כסף מתוך כיסופים⁵ להתנדמות אליו יתברך.

אנחנו ברוך ה' יהודים, כל בקר מברכים "שלא עשני גוי" ורוקדים ושמחים, מוחאים כפים. שוב, בנתינה יש את השמחה הגדולה של היכולת להיות יהודי, שהיא היכולת להשפיע, לתת. כשהיהודי מגלה את עצם היהדות שלו, את נקודת ה"משפיע בעצם" שלו מתגלה אצלו ה"שמחה בטרתה" – בטוי שהרבי טבע⁶.

כמובן, צריך לתת למטרה חשובה, והמטרה הכי חשובה היא להפיץ אידישקייט, להפיץ אוה, להפיץ אור של גאולה, של משיח. זהו, בעצם, האור של החסידות. יותר שמחים ככל שיותר מפיצים, ומשקיעים בהפצה את כל הכחות, כל

העיקרית של פורים היא שמחת הצדקה שנותנים בפורים, מצות מתנות לאביונים. יש את מצות קריאת המגלה, מצות סעודת פורים ומצות משלוח מנות – אבל המצוה שעולה על כולנה, גם מצד השמחה, היא שהיהודי נותן, שהוא משפיע. למרות שעל פי פשט "עד דלא ידע" הוא גדר של שמחת הסעודה, "חיב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", עיקר השמחה – "עד דלא ידע" – הוא במתנות לאביונים.

שוב, המצוה שעולה על כולנה, היא מצות הצדקה, "צדקתו עמדת לעד"⁷, המצוה הנצחית של היהודי. כתוב בתניא⁸ שכל מצוה של יהודי היא יחוד נצחי, קיימת לעולם ועד, אבל יש משהו מיוחד בצדקה שנוצחית לגמרי, גם מלשון נצחון. מכח הצדקה מנצחים את המלחמה – המלחמה של משיח, שהיא מלחמת עמלק. שמחת פורים, "עד דלא ידע", שייכת למדת הנצח.

הצדקה הזו צריכה להיות "עד דלא ידע" – כמו שאומרים ווארט "עד דלא ידע" כמה הוא שתה", כך צריך לתת צדקה "עד דלא ידע" כמה הוא נתן". צריך פשוט לרוקן את הכיס – להושיט את היד לכיס ולהוציא הכל, ומחלקים זאת בשמחה.

באמת, חז"ל אומרים ש"האדם ניכר בכוסו, בכיסו ובכעסו"⁹. שלשת הדברים שייכים לפורים – "כוסו" בשתיה "עד דלא ידע", כפשוט; "כיסו" במתנות לאביונים, שכל הכסף יצא מכיסו¹⁰ בכיס ("עד שתכלה פרוטה מן הכיס"¹¹); מהסימנים-התנאים לביאת משיח בן דוד);

המצוה שעולה על כולנה, גם מצד השמחה, היא שהיהודי נותן, שהוא משפיע

¹ עמוס א, יא. וראה רש"י לשמות יז, טז.

² יא ראה מלכות ישראל ח"א עמ' שכד.

³ יב ראה רמב"ם הלכות דעות פ"א הלכות ד'ו (ובהגדרת המצוה בריש הפרק).

⁴ יג תהלים קיט, צו. תניא אגה"ק יז.

⁵ יד לשון הפיוט עפ"י ישעיה נט, יז (וראה תניא אגה"ק יז ואגה"ק לב).

⁶ טו ראה זחר ח"א קכג, ב (ובח"ג קכח, ב) בסוד "ארבע מאות שקל כסף" (בראשית כג, טז).

⁷ טז שיחת כי תצא ו"ד אלול תשמ"ח.

⁸ ו תהלים קיא, ג; קיב, ג; שם פסוק ט.

⁹ ז תניא פכ"ה.

¹⁰ ח עירובין סה, ב.

¹¹ ט סנהדרין צז, א.

דבר שלא בא לעולם^כ. אמנם, כאשר מדובר בצדקה (עד לאופן של הפקה, כנ"ל) ודאי שהיא מדין נדר^{כא}, וממילא אפשר להתנדב ולהתחייב לתרום מדבר שלא בא לעולם. לענייננו, אם אתה מסתפק ברווח של מליון דולר בחדשים הקרובים – כבר אפשר להפקיר ממנו לצדקה חומש ויותר, "עד דלא ידע"... (ורמז: "דבר שלא בא לעולם" עולה

משיח משיח – משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, שאפשר לנדוד ולהפריש צדקה על חשבונם...).

נתינה שבתית

היום בו יהודי מתייאש מהעולם הזה ו'מפקיר' את כל עיסוקיו, בקדושה ומתוך שמחה ותענוג, הוא יום השבת – יום גילוי השכינה (בגימטריא הפקור, כנ"ל). והרמז: **שבת** בגימטריא **יאוש** הפקור. השבת, "אות הוא ביני וביניכם"^{כב}, מגלה את עצם נקודת היהדות – את היות היהודי **משפיע בעצם** (בגימטריא **שבת**!). לעומת זאת, בגוים נאמר "לא ישבתו"^{כג} עד ש"גוי ששבת חייב מיתה"^{כד}.

בשביל להשפיע כדבעי צריך מנוחת הנפש – תחושה של "באת שבת באת מנוחה, ושלמה כל המלאכה"^{כה}. כל מלאכת החול, "אשר ברא אלהים לעשות"^{כו} (דהיינו לתקן בעבודתנו^{כז}), נשלמת על ידי השפעה ללא הפסק שאפשרית מתוך מנוחת השבת. חוסר מנוחה נובע מתוך תחושת צורך של האדם לקבל – צורך שהופך

אם אתה

מסתפק ברווח של מליון דולר בחדשים הקרובים – כבר אפשר להפקיר חומש ויותר, "עד דלא ידע"...

המאמצים, כל ה"מזל תקיף" וה"מזל בריא" של החדש – שמים הכל בקופה הזאת, קופה של להשפיע, לתת, להפיץ, להאיר את העולם, להכין את העולם למלך המשיח.

יאוש והפקרות דקדושה

אנחנו אוהבים להזכיר שבספר מבחר הפנינים (מרבי ידעיה הפניני), בין השערים של

המדות הטובות, יש גם את "שער היאוש". הוא מסביר שם שיש יאוש טוב – היאוש מהעולם הזה. היאוש הזה מלמד שהכסף לא הולך אתנו לעולם הבא, אלא רק הכסף שנתנו לצדקה – "שבשעת פטירתו של אדם אין מליון לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד"^א. תחושת היאוש החיובית הזו גורם גם להפקרות קדושה, נכונות האדם להפקיר את כל אשר לו למעשים טובים^ב – צדקה באופן של פיזור והפקרה, "פזר נתן לאביונים" (תחלת הפסוק "צדקתו עמדת לעד" הנ"ל). על ידי הפקור דקדושה זוכים לגילוי **שכינה**, כלשון הרמב"ם על הריבוי במתנות לאביונים – "שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה".

כשלומדים את הענין ב'נגלה', יש חקירה האם הפקור הוא מדין נדר או מדין קנין (ואם הוא קנין, יש חקירה מי הקונה...)^ג. מה זה משנה? הנפקא-מינה היא לגבי "דבר שלא בא לעולם" – אם הפקור הוא מדין נדר, הוא מועיל גם ביחס לדבר שלא בא לעולם, אך אם הפקור הוא מדין קנין הוא לא מועיל, שהרי אי אפשר להקנות

יז אבות פ"ו מ"י.

יח וראה סנהדרין מט, א (וברש"י שם: "מופקר לכל" לעניים להתפרנס מבתו").

יט ראה הדעות בנידון באנציקלופדיה תלמודית ובקובץ יסודות וחקירות השלם ערך "הפקור" וש"נ.

כ א. יבמות צג, א. קידושין עח, ב.

כא ראה שו"ע י"ד סימן רנח.

כב שמות לא, ג.

כג בראשית ח, כב.

כד סנהדרין נח, ב.

כה רש"י לבראשית ב, ב.

כו בראשית ב, ג.

כז בראשית רבה יא, ו (ובכ"מ); פסיקתא רבתי; ו, זהר ח"א מ, ב.

להם חסרון באמונה^ל ובמנוחת הנפש הבאה ממקור האמונה, רד"ל"א). גם בצדקה, ביום ששי יש לדאוג לחלק הרבה צדקה לצורך שבת קדש (כדין קופה שנגבית ומתחלקת מערב שבת לערב שבת^ל) ובשבת גופא להזמין את העני להכנס הבית פנימה (ובפנימיות כח הצדקה נמשך משבת עצמו, "פוסקים צדקה לעניים בשבת"^ל, "שמש [המאירה-משפיעה ללא הפסקה] בשבת צדקה לעניים"^ל ו"צלותא דשבת איהי צדקה לעני"^{לט}). ורמזו שדווקא משבת נמשכת נתינת הצדקה האין סופית שבכחה להביא את המשיח: **שבת ועוד צדקה עולה "יפוצו מעינתך חוצה"**^מ, הכח להבאת הגאולה^מ וגילוי "אורו של משיח"^{מב}.

ניתן להמחיש את כל המוסבר על ידי התבוננות בהנהגתו הידועה של הרבי ר' זושא מאניפולי: כשרבי זושא היה רעב הוא נהג לומר – 'רבונו של עולם, זושא רעב' ('זושא איז

לה על המן אמרו בני ישראל 'מן הוא' (שמות טז, טו), אותיות אמונה (ראה קיצורים והערות לד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" אות ב, סוד הוי' לראוי ש"א הערה ג), ותכלית ירידתו היא "למען אנסנו הילך בתורתך אם לא" (שמות טז, ד) וכידוע בשם רמ"מ מויטבסק (דרך מצותיך ד"ה "אחרי הוי'") כל נסיון הוא באמונה. רש"י מסביר שהנסיון הוא "אם ישמרו מצות התלויות בו, שלא יתירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט". יש כאן נסיון של חול ("שלא יתירו ממנו") ונסיון של שבת ("ולא יצאו בשבת ללקוט"). התעצמות עם האמונה היא בטחון, כאשר בחול הבטחון הוא בטחון פעיל (השייך למדת הנצח), לצאת וללקוט דבר יום ביומו ולא להותיר, ובשבת הבטחון הוא בטחון סביל (השייך להודו), שאין צורך לצאת לשדה וה' יזמן לאדם את צרכיו. כידוע, הבטחון הסביל יותר קרוב לשרש האמונה, עצם השבת יש נוהגים לקרוא כל יום (חול) פרשת המן, כדי לנטוע בנפש את מדת הבטחון דבר יום ביומו, ובשבת קוראים שיר השירים. והנה, פלא – פרשת המן = שיר השירים (1075), ישראל במילוי אותיות, 1075)! **מדת הבטחון** (פרשת המן) ועוד אהבה בתענוגים (שיר השירים) = 1118 = "שמע ישראל

הוי' אלהינו הוי' אחד" (דברים ו, ד).

לו ב"ב ת, ב.

לז שבת קנ, א.

לח תענית ח, ב.

לט זהר ח"א כג, ב.

מ משלי ה, טז.

מא אגרת הבשע"ט לגיסו הנדפסת בריש כש"ט.

מב פסיקתא רבתי לו.

את האדם ללא רגוע ומרוכז בעצמו. מצד עצמה, זו החויה של ששת ימי המעשה, אך אצל יהודי ששת ימי המעשה עצמם מתברכים מהשבת (כפי שמונים בכל יום, "היום יום ראשון בשבת"^{כח} וכו') ומחדירים מנוחה וכח השפעה גם במלאכתם. תלמיד חכם אמתי נקרא שבת תמיד^{כט}, בזכות המנוחה הפנימית יש לו נביעת האין סוף^ל גלויה ותמידית (המאפשרת לו השפעה תמידית, כנ"ל).

מסכת שבת לכאורה מתחילה מ'איסור' על צדקה, "העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים"^{לא} ואסור להוציא מתוך הבית, אך בפנימיות הצדקה של שבת היא על דרך "ברכו במן"^{לב} שאמור על שבת – השבת בפועל מתבטאת בלחם משנה שיוורד ביום ששי (ובפנימיות שפע המן בו מתברכים כל הימים הוא מכח השבת, "מיניה מתברכין כולהו יומין"^{לד}). ביום השבת עצמו "קדשו במן" –

המן לא ירד בשבת, משום שאין בשבת כלל בחינת 'מקבל' הנזקק למן (ועל אלה שחשו זקוקים לקבל ויצאו ללקוט מן בשבת נאמר "עד אנא מאנתם לשמך מצותי ותורתך"^{לד}, יש

כח ראה מכילתא ורמב"ן (שהביא את דברי המכילתא ובארם) לשמות כ, ח.

כט ראה זהר ח"ג כט, א.

ל כש"ט (קה"ת) אות קמ, וראה בציונים שם.

לא שבת פ"א מ"א.

לב בראשית רבה יא, ב (ובכ"ד).

לג עפ"י זהר ח"ב סג, ב.

לד שמות טז, כח.

כשרבי זושא היה

רעב הוא נהג לומר – 'רבונו של עולם, זושא רעב' ('זושא איז הונגריג') והיו מביאים לו אוכל... ממילא, בין ארוחה לארוחה הוא היה יכול, בשקט וברוגע, לפזר את כל הונו לצדקה – הרי כעת אין הוא זקוק לכלום

בחדש אדר צריך לקיים את הפסוק "גדיל תורה ויאדיר" - צריך ללמוד תורה שתקרב ותזרז את ביאת המשיח, ויאדיר, מלשון "והיה אדירו ממנו"

אם אתה רוצה שהנכסים, בפשט הכוונה קרקעות, יתקיימו בידך – שתהיה חזקה, גם כשתסע למדינת הים ידעו שהם שלך – צריך לנטוע בהם אדר^מ.

מהו אדר? הפירוש הפשוט – עץ אדיר וחזק^מ. המלה "אָדֵר" קרובה למלה "אָרְזו". המדקדקים^{מח} אומרים ש-**אדר** כמו **אזר** (בחילוף ד-ז), לשון "האל המאזרני חיל ויתן תמים

דרכי^{מט}, וכשמחליפים את סדר האותיות מקבלים **ארז**. ארז הוא העץ הכי גדול ואדיר וקוראים לו גם אדר^נ.

אדיר הוא גם כינוי בחז"ל למשיח. כך רב נחמן, מגדולי אמוראי בבל, דרש על עצמו^{נא}

הונגריג^ו) והיו מביאים לו אוכל... ממילא, בין ארוחה לארוחה הוא היה יכול, בשקט וברוגע, לפזר את כל הונו לצדקה – הרי כעת אין הוא זקוק לכלום (עד לארוחה הבאה, כאשר שוב יהיה רעב, ויפנה בפשטות לה' יתברך שיומן לו את מזונו). השמחה ("משנכנס אדר מרבין בשמחה") נובעת מבטחון ("כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"^{מב})

ומביאה לידי צדקה – מרבין בצדקה ללא שיעור.

ב. "יטע בהן אדר" – הרוצה שיתקיימו נכסיו – יטע בהם אדר

יש מאמר חז"ל מפורסם במסכת ביצה – "אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון". רבי יוחנן הוא האמורא העיקרי של תלמוד ירושלמי, תורת ארץ ישראל. **רבי יוחנן בגימטריא פורים**, כפי שאמרנו הרבה פעמים^{מד}. והוא אומר זאת בשם רבי אלעזר ברבי שמעון, תנא גדול כמה דורות לפניו. רבי אלעזר הוא בנו של רשב"י, אם כן יש כאן ודאי איזה מטען עמוק, סודי, קבלי. מה הוא אמר? "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אָדֵר"^{מה}.

מג תהלים לג, כא.

מד ראה לדוגמה התועדות ליל פורים ע"ד.

מה ביצה טו, ב. לפני כן הגמרא מביאה מאמר אחר של רבי יוחנן בשם רבי אלעזר ברבי שמעון: "מאי כי חדות ה' היא מעוזכם" אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע". לפי דרשה זו פירוש הפסוק "חדות הוי' היא מעוזכם" (נחמיה ח, י) הוא שמי שמשמח את ה' יכול להיות בטוח שה' יעמוד לעזרו (עיי"ש). לפי הפירוש לקמן ש"יטע בהן אדר" היינו צדקה השייכת לשמחת פורים, נמצא שבשני מאמרי רבי יוחנן בשם רבי אלעזר ברבי שמעון יש מעבר מחדוה לשמחה – סעודת יום טוב, כולל משתה היין, היא חדוה, ומצות הצדקה היא פסגת שמחת פורים. וכמה רמזים: **מעזכם** = **אמונה בטחון** (ועם "חדות הוי'" = **כתרא**, ג"פ אור). "היא מעוזכם" =

193 = "עד דלא ידע". "חדות הוי' היא מעוזכם" = 637, שהוא 7 ברבוע פעמים 13 (7 131 הם זוג מספרים מובהק, כמבואר בכ"מ), העולה "יראת הוי'" והוא יחוד הוי' תורה כו'.
מו ורמז: נכסים אדר = שכניה (= הפקר, כנ"ל).
מד רש"י שם.

מח מדרש שפה אחת ערך "אדר" אות י.

מט תהלים יח, לג.

נ שרש אדר מופיע בתנ"ך 44 פעמים - 4 בתורה 401 בתנ"ך.

המובן הראשון שבו הוא מופיע בתורה, "הכל הולך אחר הפתיחה", הוא של בגד-אדרת ביחס לעשו - "כלו כאדרת שער" (בראשית כה, כה). הופעת השרש לראשונה בהקשר שלילי, של עשו, היא על פי הכלל (שרואים פעמים רבות בהופעת שרשים ומשמעויות בתנ"ך) ש"ברישא חשוכא והדר נהורא" (שבת עז, ב), התהו קודם לתיקון והקליפה קודמת לפרי. אכן, בהמשך ה"אדרת שער" של עשו הופכת ל"אדרת אליהו" (מלכים ב, יג) מבשר הגאולה. האדרת דקדושה היא סוד "לבשו צדקה" הנ"ל היוצא מ"כתרו ישועה" (כדלקמן בפנים) - **כתר** בגימטריא **אדרת יה** (הכיסוי-הלבוש על המוחין).

אחר כך השרש מופיע ג פעמים בשירת הים: "אדרי בכח" (שמות טו, ו), "מים אדירים" (שם פסוק י), "נאדר בקדש" (שם פסוק יא).

אם כן, סימן **מד** הפעמים הוא **אגם** - א ו ג פעמים בתורה ועוד **ס** פעמים בתנ"ך - רמז לפסוק שאמרנו היום בהלל, "ההפכי הצור **אגם** מים חלמיש למעינו מים" (תהלים קיד, ח). המים רומזים לשירת הים, בה ריכוז השרש **אדר** בתורה. גם מזל דגים, המזל של אדר, הוא מזל מים כנודע. "הצור" היינו לב האבן, אותו ה' הופך לאגם מים חיים, "למענו מים".

נא סנהדרין צח, ב.

שמשפיע, מכניס את היד לכיס ומוציא הכל, שיהיה "מלא כף נחת"^{נח} מהצדקה.

הבן איש חי, בספרו "בן יהודע" על הגמרא, מביא^{נט} שצדקה היא סוד ה"מלא כף נחת" של היהודי – שיכול לתת כמה שיותר, "עד דלא ידע". שוב, מה אומר הערוך שמביא המהרש"א? ש"אדר" היינו צדקה. זה מסביר, כך הוא כותב, למה חז"ל מביאים על המאמר את הפסוק "אדיר במרום הוי" – כי מצוה זו מגיעה עד למרום.

מכל המצוות, מצות הצדקה היא עד הכתר – כתוב ש"אין כ אלא לכתר"^ס והבן איש חי כותב שסוד ה"כ" ("כף"^{סא}) הוא מתן צדקה^{סב} "עד דלא ידע", ה"לבוש צדקה" נמשך מ"כתרו ישועה"^{סג}. מה"כ של כתר נמשכת ה"כ של **חכמה** (אותיות **כח-מה**)^{סד} – **החכמה** דקדושה להכיר שגם אם יש בנתינה **חסרון-כיס** – **מה** בכך?! (מתוך היאוש דקדושה, ה"ל, והרי הגדרת יאוש היא "וי לה לחסרון כיס"^{סה}.)

ה"בן יהודע" מביא הרבה רמזים יפים לגבי ה"כ בתוך המלה **"נכס"**, האות האמצעית. הוא

נח קהלת ד, ו.

נט בן יהודע על ביצה טו, ב.

ס ראה לקומ"א, ד. ד. ביטוי מקביל (בתניא אגה"ק כ) הוא "אין כתר אלא למלך", בו "נעוץ תחלתן בסופן" (ספר יצירה פ"א מ"ז), הכתר במלכות, ובפרט ביחס לאות כ, שנמצאת בראש המלה כתר ובסוף המלה מלך (ובסדר הפוך, "נעוץ סופן בתחלתן", מסוף לראש, בבטוי "מלך הכבוד", וראה הקדמת הזר בענין האותיות הבאות לפני ה' לברוא בהן את העולם).

סא **כסף** הוא ס בתוך אותיות כף (שההפרש ביניהן הוא ס). סב כ (צדקה) ו**אדר** (צדקה) משלימים ל"יה ברבוע (225) ובמ"ס משלימים ל"ו ברבוע (36) כאשר רק **אדר** במ"ס עולה ה ברבוע (25) – סדר של יחידה, ודוק (במספר קטן כ**אדר** עולים 3, 9 ברבוע).

סג כתר לבוש ראשי תבות **כל** – ה' הוא הכל והכל הוא ה'. "כתרו ישועה לבושו צדקה" = 1560 = י פעמים **יוסף** = **כלי** פעמים **הוי**, הכלי לגילוי שם הוי' בעולם, מדת הרחמים עד אין סוף (החרוז הבא בפיוט הוא "מעטוהו קנאה", **קנאה** עולה **יוסף** הצדיק וחז"ל מכריעים ש"רוח קנאה" היינו רוח טהרה של זיקה עצמית בין איש ואשה, קודשא בריך הוא ושכינתיה כנסת ישראל).

סד זהר ח"ג כח, א (ובכ"ד).

סה ב"מ כג, א.

סו **חסרון כיס** עולה **אור אין סוף** (מקור חיים כו') ועם מה עולה **בעל שם טוב**, זך פעמים **טוב כו'**.

שראו להיות משיח והביא כהוכחה את הפסוק "והיה אדירו ממנו"^{סב}. בחדש אדר צריך לקיים את הפסוק "יגדיל תורה ויאדיר"^{סג} – צריך להגדיל את התורה, להרבות בתורה, מתוך שמחה, "מרבין בשמחה". מה פירוש "ויאדיר"? כמו הביטוי של הרבי "תורת משיח" – צריך ללמוד תורה שתקרב ותזרז את ביאת המשיח, זהו "ויאדיר", מלשון "והיה אדירו ממנו", שהולך על מלך המשיח.

כדי להוכיח את המאמר "הרוצה שיתקיימו

נכסיו יטע בהם אדר" מביאים חז"ל פסוק ידוע בתהלים – "כמו שנאמר 'אדיר במרום הוי"^{סד}'. אם כן, זהו פסוק מיוחד שצריך לקיים בחדש אדר.

"מלא כף נחת"

פרשנו "אדר" על פי רש"י, שמפרש בפשט שאדר הוא אילן גדול, עץ גדול. אבל המהרש"א

מביא בשם הערוך, מחשובי הראשונים, עוד לפני רש"י, ש"יטע בהן אדר" היינו "יעשה בהם צדקה" – הוא מפרש "אדר" כצדקה^{סה}. המצוה החשובה והגדולה ביותר, סתם 'מצוה' בכל הירושלמי^{סו} (כמובא בתניא^{סז}), "וצדקתו עמדת לעד" – המצוה הנצחית ביותר, המצוה המנצחת ביותר, "דידן נצח", הכל מכח היהודי

מה"כ של כתר
נמשכת ה"כ של
חכמה (אותיות
כח-מה) –

החכמה דקדושה
להכיר שגם אם
יש בנתינה חסרון
כיס – מה בכך?!

נב ירמיה ל, כא.

נג ישעיה מב, כא.

נד תהלים צג, ד.

נה בברכת "אמת ויציב" יש טו מלים רצופות הפותחות באות ו, שהן טו יסודות שבחמשת פרצופי האצילות, שלש בריתות נקודות חיבור בכל פרצוף – פהיחזה ברית – כמבואר במ"א (ראה שיעורים בסוד ה' ח"א עמ' קסו; ח"ד עמ' קנ). המלה האחת עשרה היא "ואדיר", כנגד ברית החזה של ד"א, היינו הלב של הלב, עצם מדת הרחמים, הכח המניע את מצות הצדקה, ודוק.

נו לדוגמה – ירושלמי פאה פ"ח ה"ח.

נד פל"ז.

"מלא כף" (בגימטריא 100) היינו נתינה של 100% – "פזר נתן לאביונים" את הכל. כולנו מרגישים 'היימיש', אפשר לדבר פתוח, ועל פי היחס בין כ (20%) ל-ף (80%) נציע-נבקש שכל אחד יוסיף לתרומה שתכנן (או נתן) כ אחוז (מלבד, כלומר שאם נדבת 10000 להוסיף 2500, שיהיה חמישית, 20%, מהכל).

לחיים לחיים!

צדקה לנצח

מאמר חז"ל הנ"ל ממשיך: "איכא דאמרי אדר כשמו, כדאמרי אינשי קיים לדרי דרי" – האדר קיים מדור לדור. הרבה פעמים דורשים את אותיות **דר** מלשון **דירה**, "נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים"^{עג} (**אדר**, אלופו של עולם **דר**), אך גם מלשון דור (**אדר**, "אלף דור"^{עד}). מצות הצדקה קיימת מדור לדור, "צדקתו עמדת לעד", כנ"ל. "ועמך כלם צדיקים"^{עו} וגדר צדיק הוא הנותן צדקה ביד רחבה, "מלא כף נחת", "וצדקתו עמדת לעד", לנצח. כמה צריך לתת? צריך לתת עד שער הנון שהוא "עד דלא ידע". כל שער מ-מט שערי בינה הוא עוד ידע, עוד השערה, אבל בשער הנון אני מרים ידים – כבר נתתי הכל, בלי להתחשב, זהו העצם שלי, להשפיע בלי גבול, להאיר את העולם באור הנצח, שהוא גם לשון נצחיות וגם לשון נצחון, כמו שהסברנו.

חיים בזכות צדקה

אם כבר מחפשים עוד רמז ל"עץ גבה חמשים אמה", איך המן זכה שתלו אותו על עץ כזה? עץ גדול מאד, עץ אדיר, אדר חשוב. הנס של פורים

בשיעורים בסוד הוי' ליראיו ח"ב.

עג תנחומא נשא טז, תניא פל"ו.

עד דברים ז, ט. תהלים קה, ח. דה"א טז, טו.

עה ישעיה ס, כא.

כמה צריך לתת?

צריך לתת עד שער הנון שהוא "עד דלא ידע". בשער הנון אני מרים ידים – כבר נתתי הכל, בלי להתחשב

אומר שאם יש כ של "מלא כף נחת" צדקה הנכס לא נס-בורח מהאדם. אך אנחנו נסביר שאם אתה נותן את הכל, "מלא כף נחת" של צדקה, ה' עושה לך נס – עושה לעם ישראל נס. זהו סוד המלה **נכס**, כ בתוך נס, "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר" – יתן צדקה.

אתכפיא ואתהפכא בצדקה

יש שתי סברות בין המדקדקים מהו שרש המלה **כף** – **כפף** או **כנף**^{סז}. אפשר ללמוד מכאן שיש שני אופנים בנתינת הצדקה: יש שנותנים צדקה בבחינת **כפף** – בשפע אך באתכפיא, על ידי אדם אחר, עליו נאמר "גדול המעשה יותר מן העושה"^{סח}. על נותני צדקה כאלה נאמר "זוקף [הוי'] לכל הכפופים"^{סט}. אבל יש שפותחים הכף לצדקה באופן של **כנף**, כמו כנף העוף^{טו}. צדקה כזו, שנתנת מתוך כיף ומעוף, היא צדקה ש"פרחא לעילא", צדקה שמכחה מגיעים ל"אדיר במרום הוי'", עד לכתה, לרישא דאין (שבנפש הוא כח התענוג) ולמעלה מכך לרדל"א, "רישא דלא ידע ולא אתידע", "עד דלא ידע" כמה נתן. והרמז: "**אדיר במרום הוי'**" בגימטריא **תענוג**^{טז} (משמעות המלה "לבסומי", לשון תענוג), **חיה-חדוה** ברבוע (חיה היא סוד דבקות הבורא^{טז}).

סז ראה בקונקורדנציה (מנדלקורן).

סח ב"ב ט, א.

סט תהלים קמה, יד.

ע אותיות כנף יוצרות סדרה לינארית עולה בהפרשים של ל"ל ב אותיות ל הפונות זו לזו מרכיבות צורת לב יהודי, כנודע. ה"ל היא "מגדל הפורח באויר" (חגיגה טו, ב; סנהדרין קו, ב ורש"י שם) – ושתי למדין היינו "תרין גדפין לפרחא בהון" (זהר ח"ג כח, א) – פריחה עד לכתר עליון. "אדיר במרום הוי'" כנ"ל. אותיות המילוי של כנף, כף נוו פא. הן **אופן** (137), תיקון **נאוף** (ובגימטריא **קבלה**, ראה חיי מוהר"ן אות תקכו).

עא תענוג מורכב ברישא דאין (התלבשות ז"ת דעתיק ברישא דארין) ותענוג בפשוט ברדל"א (ג"ר דעתיק), וד"ל. עב ראה "תפלה קודם הלמוד" בסוד הוי' ליראיו ובאורך

חשובה עליו, שצריך עדיין לזכור, עדיין רלוונטי לנו⁹. אחד מסודות "כן" היינו המשכה מכתר לנצח, מ"אדיר במרום הוי",¹⁰ השרש בכתה, ועד ל"וצדקתו עמדת לעד", הנצחיות והכח המנצח, כפי שנתבאר. ה"כן" הזה הוא "צדקה לחיים" – ה"חי של מי שסמוך לצדקה. לעניננו, חשוב מאד לזכור את הפסוק "כן צדקה לחיים".

עליה מרוחב לקומה

נחזור לענין של "חמשים אמה": איפה כתוב פעם ראשונה בתורה הביטוי "חמשים אמה"? בתיבת נח. "הכל הולך אחר הפתיחה"¹¹. כשמחפשים מושג או ניב, "בורא ניב שפתים"¹², מחפשים קודם כל את ההופעה הראשונה בתורה שלו. ה"חמשים אמה" המקורי בתבת נח – "חמשים אמה רחבה"¹³. מדות התבה היו "שלש מאות אמה ארך התבה חמשים אמה רחבה ושלישים אמה קומתה". כתוב שאורך-רוחב-קומה הם כנגד חב"ד: אורך ורוחב הם חכמה ובינה וקומה, הממד השלישי (על דרך העומק), היא הדעת שעולה עד לכתה. החמשים המקורי הוא דווקא "חמשים אמה רחבה" (השייך לבינה, חמשים שערי בינה) – סוד "רחבה מצותך מאד" שנאמר על מצות הצדקה, כנ"ל. במגלת אסתר ה"חמשים אמה" הופכים מ"רחבה" ל"קומתה" – "עץ גבה חמשים אמה"¹⁴, זו הפעם האחרונה שיש "חמשים אמה" בתנ"ך.

שוב, המן זכה שיתלו אותו מאד גבוה – ממש פרסומי ניסא – על "עץ גבה חמשים אמה". בזכות מה? שוב, בזכות השקלים, מחצית השקל, בזכות ה"כן צדקה לחיים", צדקה מתוך שמחה רבה ועצומה פורצת גדרים, עם כל התוקף של שמחת אדר, עם כל הבריאות של חדש אדר.

הוא גם בזכות הצדקה – בזכות כפרת נפשות ישראל על ידי מחצית השקל, עליה קוראים בשבת זו, "כסף הכפרים"¹⁵ (כסף בגימטריא עץ – על ידי שהקדמנו שקלינו לשקלי המן¹⁶ זכינו לתלות אותו על עץ). ראייה לכך שהכח של כסף הצדקה הוא ברישא דלא ידע ולא אתידע (בשער הנון) יש בכך שמשה רבינו התקשה בענין מחצית השקל וכח הכפרה שלו עד שהקב"ה הראה לו "מטבע של אש"¹⁷ (אש

בגימטריא כסף במילוי, כף סמך פא, וכן כף עם המילוי ומילוי המילוי, כ כף כף פא¹⁸).

ידוע ומפורסם הווארט¹⁹ שאמר הצמח צדק כשהיה ילד, ש"מחצית היינו צ שסביבה מקרוב אותיות חי ומרחוק אותיות מת, מי שקרוב לצדיק חי, ומי שרחוק, לא קשור, הוא היפך החי. כמו שאפשר לדרוש שה"צ היינו ה"צדיק יסוד

עולם"²⁰, הרבי, מלך המשיח, צדיק היא גם צדקה – מצות הצדקה. מי שמרבה בשמחת הצדקה, קרוב וקשור ל"צ, הוא חי – ומי שרחוק מזה הוא ההיפך.

בדיוק לפני שנה, בליל פורים, דברנו על הפסוק "כן צדקה לחיים"²¹. עשינו גם גימטריא

לא צריך לחשוב
משהו בשביל
להיות שמח,
לא צריך לקיים
משהו ש'לא בא
לי' בשביל להיות
שמח – צריך
להיות מה שאני,
צריך שמחה
בטהרתה

עו שמות ל, טז.

עז מגילה יג, ב.

עח תנחומא בהעלתך ו וראה שם נשא יא (ובמדבר רבה יב, ג).

עט אש ועוד צדקה עולה "פרו ורבו" (בראשית א, כח). פורים לשון פרו ורבו (ובארמית פוריא, כמאמר חז"ל – שבת עז, ב – ביחס למטה שנקראת "פוריא, שפרין ורבין עליה"). המזל הבריא והתקיף של אדר הוא סוד "בת תחלה סימן יפה ל[רבו] בניים" (וגם בנות).

פ שמעו וסיפורים ח"א עמ' 78.

פא משלי י, כה.

פב משלי יא, יט.

פג "כן צדקה לחיים" בגימטריא קוהנה.

פד ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

פה ישעיה נז, יט.

פו בראשית ו, טו.

פז אסתר ה, יד.

"שמחה בטהרתה"

מתנות לאביונים – אני מפזר בלי סוף. ככה זוכים להביא לעולם את הגאולה, את מלך המשיח שיבוא ויגאלנו, **משיח** אותיות **ישמח וישמח**. המשיח שמח בעצם, שמחה בטהרתה, ומכח שמחתו משמח את כולם, וגם מחלק לכולם מתנות, כל מה שרוצים – המשיח נותן לך מה שאתה רוצה. שנזכה שבאמת יבוא מלך המשיח, מתוך שמחה רבה ועצומה לכולנו, שנקבל את כל המתנות, את כל הברכות, עד למתנה העיקרית, מלך המשיח עצמו, שיתגלה בתוכנו, בתוך כל אחד ואחד מאתנו. חדש שמח ופורים שמח וגאולה שמחה.

שה' יתברך יעזור לנו שנהיה יהודים שמחים, שנגיע ל"שמחה בטהרתה" – שמחה בלי סבה, הוא שמח "עד דלא ידע", לא יודע למה הוא שמח. איך זוכים לזה? לא צריך לחשוב משהו בשביל להיות שמח, לא צריך לקיים משהו ש'לא בא לי' בשביל להיות שמח – צריך להיות מה שאני, צריך שמחה בטהרתה. שוב, השמחה בטהרתה היא כאשר אני ממלא את הכף בכסף ופותח אותה, "פזר נתן לאביונים"^{פח}, מצות

פח תהלים קיב, ט.

הַלּוּמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדָרֵךְ

- ◆ כדי לתלות את המן צריך להיות בריא ותקיף – "בריא מזליה" ו"תקיף מזליה".
- ◆ שיא השמחה בשנה הוא שמחת פורים ושיא שמחת פורים הוא שמחת המתנות לאביונים.
- ◆ צדקה היא המצוה הנצחית ("צדקתו עמדת לעד") והמנצחת ביותר.
- ◆ יש לתת צדקה "עד דלא ידע" כמה הוא נתן.
- ◆ בפורים האדם ניכר בכוסו (שתיה "עד דלא ידע") בכיסו (מתנות לאביונים "עד דלא ידע") ובכעסו (שנאה מוחלטת לעמלק).
- ◆ יש לתת לצדקה כסף מתוך כיסופים להתדמות לבורא.
- ◆ יהודי הוא משפיע בעצם – והוא מגלה את עצמיותו בנתינת צדקה.
- ◆ מטרת הצדקה החשובה ביותר היא הפצת אור החסידות, "אורו של משיח", בעולם כולו.
- ◆ מיאוש דקדושה מעניני העולם הזה זוכים להפקרות דקדושה – "פזר נתן לאביונים".
- ◆ צדקה היא מדין נדב, לכן ניתן לתרום גם דבר שלא בא לעולם – חומש ויותר על חשבון הרווחים העתידיים.
- ◆ נתינת צדקה כדבעי באה מכח מנוחת הנפש – מנוחת שבת.
- ◆ תחושת הצורך לקבל הופכת את האדם לבלתי־רגוע ומרוכז בעצמו.
- ◆ בערב שבת יש להרבות בצדקה ובשבת להזמין את העני הביתה.
- ◆ באדר יש לקיים "יגדיל תורה ויאדיר" – להרבות בשמחה בתורה המביאה את המשיח (שנקרא אדיר).
- ◆ מצות הצדקה נמשכת מהכתר ועולה למרום.
- ◆ בצדקה יש לעבוד מנתינה כפוייה־כפופה לנתינה בכיף ובמעוף.
- ◆ הנצחון על המן ותליתו על העץ הם מכח הצדקה – מחצית השקל.
- ◆ הקרוב לצדקה הוא חי – "כן צדקה לחיים!"
- ◆ שמחה בטהרתה היא שמחה ממה שאני, ללא מאמץ כפוי, ואני משפיע בעצם.

"זכור... לא תשכח"

קיצור מהלך השיעור

בשיעור קצר, פרק מתוך התוועדות ליל פורים, מלמד הרב ארבעה פירושים בשני הצדדים של **זכירת מעשה עמלק**, "זכור" ו"לא תשכח" – פירושים בדרך **הפשט, ההלכה, הקבלה והחסידות**. לכל אחד מהפירושים לקח **בעבודת ה'** וארבעת הפירושים מכוונים כנגד אותיות שם הוי' ב"ה.

"זכור". נראה כעת עוד שלשה פירושים ל"זכור... לא תשכח", ואם יש ארבעה פירושים הם ודאי כנגד י-ה-ו-ה:

"זכור" העבר ו"לא תשכח" בהווה ובעתיד

מה פירוש "זכור"? כפי שמיד נראה, כתוב ש"זכור" היינו גילוי אור הפנים. כשאני זוכר משהו – כל הזמן הוא עומד מולי, לנוכח, איני מסיח דעתי ממנו. צריך לזכור את עמלק כמו שצריך לזכור את הציץ, כמו שצריך לזכור את התפילין¹ – צריך למשמש, לא לשכוח, לא להסיח דעת.

פירושי "זכור... לא תשכח"

קראנו בשבת על מצות מחית עמלק – פרשת "זכור". הפרשיה מתחילה "זכור"^א ומסיימת "לא תשכח"^ב – מתחילה "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים" ומסיימת "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח".

חז"ל מפרשים – "זכור" בפה, 'לא תשכח' בלב^ג, ויש עוד פירושים. יש הרבה מאמרי חסידות על כך שמחית עמלק מתחילה מהמלה

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. התוועדות פורים (ח"ב). ליל פורים תש"פ – רמת אביב.

א דברים כה, יז.

ב שם פסוק יט.

ג ראה מגילה יח, א; ספרי עה"פ שם; תו"כ ריש פרשת בחקתי.

ד מנחות לו, ב; רמב"ם הלכות תפילין פ"ד ה"ד; שו"ע או"ח סי' כח ס"א.

זכור-תשכח - פנים ואחור

איך האריזו¹ל מסביר? הוא אומר² ש"זכור" הוא בחינת פנים. סוד הזכירה הוא פנים וסוד השכחה הוא מה שבצד האחור שלך. כמו שכבר אמרנו, דבר שאינך מסיח ממנו דעת אף פעם, כל הזמן עומד מולך בצד הפנים שלך – אינך שוכח. אבל אם הוא בצד האחור שלך אתה שוכח אותו, לא רואה אותו. כדרכו, האריזו³ל מסביר כל

דבר בגימטריאות של שמות קדושים: **"זכור"** עולה 233, **עב-קסא**. יש פרצופי אבא ואמא עילאיק, פנימיות המוחין, וגם בהם יש פנים ואחור. שמות הקדש של אבא עילאה ואמא עילאה הם **עב** (שם הוי' במילוי יודין – **יוד הי ויו הי**) **קסא** (שם אהיה במילוי יודין – **אלף הי יוד הי**). שני השמות הם במילוי יודין – כבר אפשר להבין שהפירוש הזה ודאי יהיה כנגד הי-בארבעת הפירושים.

"תשכח", בגימטריא 728, היינו אותם שמות גופא, **עב-קסא**, אבל כשכותבים אותם באחוריים. מהם האחוריים של שמות אלה? הכתיבה שלהם כשכל פעם נוספת אות: שם **עב** הוא **יוד הי ויו הי** ובאחוריים כותבים **יוד, יוד הי (אותיות יהודי), יוד הי ויו, יוד הי ויו הי** – סה"כ 184, **קפד**. אותו דבר עושים בשם אהיה במילוי יודין – **אלף, אלף הי, אלף הי יוד, אלף הי יוד הי** – ומקבלים 544, **תקמד**. 184 ועוד 544 עולה 728 – **"תשכח"**.

זהו רמז מאד יפה של האריזו⁴ל, ש"זכור" בהתחלה הוא **עב-קסא** פנים וה"תשכח" בסוף ("לא תשכח") הוא אותם שמות גופא רק באחוריים, האחור שלהם.

כל הזמן צריך
"זכור", לא להסיח
דעת שהנה אני
פוגש ברחוב
איזה עמלק וצריך
לדעת מה לעשות
בו. גם בתוך הלב
שלי יש רחוב, יש
מסילות בלב, ואני
עלול לפגוש שם
עמלק

עמלק הוא היצר הרע – לא סתם יצר הרע, אלא **עמלק** בגימטריא **ספק**⁵, ספק באמונה, הכי גרוע, ההיפך מהיהודי שכופר בעבודה זרה! ההיפך מכפירה מוחלטת בע"ז הוא ספק באמונה, ר"ל. כל הזמן צריך "זכור", לא להסיח דעת שהנה אני פוגש ברחוב איזה עמלק וצריך לדעת מה לעשות בו. גם בתוך הלב שלי יש רחוב, יש מסילות בלב⁶, ואני עלול לפגוש שם עמלק. איך היו קוראים לעמלק בחסידות?

'תמחה'. אם אני פוגש איזה 'תמחה' אני צריך לדעת מה עושים אתו – המצוה היא למחות אותו, לחסל אותו. שוב, העמלק הזה קודם כל בתוכי, ויש גם עמלק בחוץ, כמובן.

מכאן עולה פירוש פשוט ל"זכור... לא תשכח": על פי פשט ה"זכור" הולך על העבר, על מה שהיה, "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים". שני הפסוקים הראשונים (מתוך שלשה) בפרשת זכור הם זכירת הסיפור שהיה בעבר. אחר כך, "והיה בהניח וגו' תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח" – "לא תשכח" מה עושים כשאתה פוגש עמלק ברחוב, בהוה ובעתיד. זהו פשט למה צריך "זכור" בהתחלה ו"לא תשכח" בסוף. שוב, ה"זכור" הולך על הסיפור – תזכור את הסיפור, את הרקע, מה שהיה. ה"לא תשכח" הוא הוראה לא לשכוח לעשות מה שצריך לעשות בפועל ממש, כשאתה פוגש את העמלק הזה, את הספק – צריך למחות אותו, לחסל אותו. זהו פירוש אחד, פשט, למה צריך בהתחלה "זכור" ובסוף "לא תשכח".

ה. הוספות לכ"ט קה"ת, הוצאה שלישית) אות קיח.

ו. ראה מגילה יג, א.

ז. ע"פ תהלים פד, ו.

ח. ראה בע"ח ש"ט (שבירת הכלים) פ"ב (מ"ת); חסדי דוד סימן סח; חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 58. ובכ"מ.

יבק" הוא מעבר בין העולם הזה לעולם הבא, וגם להיפך – גם כשהנשמה יורדת לגוף היא עוברת את מעבר יבק. שלשה יבק הם פורים אחד – הכולל ירידת הנשמה לגוף, עלית הנשמה מן הגוף ושוב ירידת הנשמה לגוף בתחית המתים, הסוד של פורים, כנודע¹. תיכף נשיר את "פורים פורים פורים לנו ברוך אשר בחר בנו" – צריך שלשה פורים, כשכל פורים הוא שלשה יבק. שוב, יבק ועוד זכור היינו משה ורתשכח מינוס יבק הוא יתרו – ממילא זכור-תשכח שוה משה-יתרו, א-ל ברבוע או לא ברבוע. אנחנו מזכירים הרבה מספרים – בפורים, עד שמקיימים "עד דלא ידע", צריך לעשות הרבה הרבה גימטריאות, עד שמתבלבלים. המצוה היא מחו, אבל להתכונן מתכוננים עכשיו...

נחזור על העיקר: מה ההבדל בין פנים ואחור? פנים הם מה שנמצא מול פניך, אינך מסיח דעת ממנו בכלל, ואחור הוא מה שנמצא מאחוריך. מהי פעולת האחוריים? כתוב שיש באחוריים גם מעלה וענין – האחוריים מאפשרים השפעה והמשכה לזולת מלמעלה למטה. כשדבר עומד מולי לגמרי אני כל כך מתאחד עמו עד שאיני יכול להשפיע אותו – הוא לא יורד ממני. כמו רב שלא מסוגל לדבר על ענין, לומר אותו – הוא רק רואה אותו, חי אותו. בשביל להשפיע את הענין צריך בחינה של אחוריים. אחוריים הם הנה"י של הפרצוף, כחות ההשפעה הלאה – הכח להוריד הלאה. יש תכל'ס באחוריים (כמו שם קפד, סוד הפקידה, "פקד פקדתי" כנ"ל). דוגמה לכך היא האמירה שבגלות יש תכלית – בגלות כל הדברים יורדים, הדבר הנשגב והנעלה בעצם יורד ונעשה נגיש. לכן אמרנו שלמשה רבינו יש חצי אחוריים (קפד) וחצי פנים (קסא) – האחוריים הם כדי להשפיע את חכמתו (וכחו לגאול כו') למטה, שלא תשאר רק חויה של ראית אלקות.

נוסיף כאן רמז בסודות השמות של האריז"ל: איך הוא מסביר^ט את הסוד של השם משה? קפד-קסא. קפד הוא אחורי שם עב, ל, והוא סוד "פקד פקדתי", וקסא הוא הפנים של שם אהיה במילוי יודין, כנ"ל, סוד "אם אסק שמים שם אתה"^א ("משה עלה למרום") וסוד "איני יודע" ("לעולם ילמד אדם את לשונו לומר איני יודע"^ב שלומדים ממשה).

"זכור" ו"תשכח" היו שני השמות בפנים (עב-קסא) ושני השמות באחור (קפד-תקמד), אבל כעת עושים זיג זג' בין ארבעת המרכיבים – משה הוא קפד-קסא (אחור-פנים) והצמד המשלים, עב-תקמד (פנים-אחור), עולה יתרו, חמיו של משה. שכל אחד שיש לו שווער ידע מי הוא השווער שלו – ההיפוך המשלים שלו. למה פרשית עמלק מתחילה "זכור" ונגמרת "תשכח"? כי שתי המלים משלימות לדיבוע – א-ל ברבוע (961), לא ברבוע (לפני "תשכח" כתוב "לא"). גם משה-יתרו עולה אותו רבוע, כמובן.

מה ההפרש בין "זכור" ל"משה? יבק. פורים שוה ג"פ יבק. יבק היינו יחוד-ברכה-קדושה^ג. "מעבר

האחוריים

מאפשרים

השפעה והמשכה
לזולת מלמעלה
למטה. כשדבר
עומד מולי
לגמרי אני כל
כך מתאחד עמו
עד שאיני יכול
להשפיע אותו –
הוא לא יורד ממני.
כמו רב שלא
מסוגל לדבר על
ענין, לומר אותו
– הוא רק רואה
אותו, חי אותו

ט ראה ע"ח של"ב (הארית המוחין ז"ן) פ"ו (מ"ח); שער הפסוקים שמות; לקו"ת (אריז"ל) כי תשא.

י שמות ג, טז.

יא תהלים קלט, ח.

יב ברכות ד, א.

יג זהר ח"ג רטז, בריז, א ובכ"מ; ספר התמונה, תמונה שלישית אות ל; ספר הקנה ד"ה "ענין יוה"כ ועניו"; ספר רזיאל המלאך בכ"מ. הובא ונתבאר בחסידות במקומות רבים.

יד אמונה ומודעות מאמר "האמונה במעגל השנה" פ"ג (ונתבאר בכ"ד).

“ונפלינו” – ליפול למעלה

כבר נזכיר, מה החת"ת של היום ומחר – שני ימי פורים, פורים דפרזות ושושן-פורים, פורים דמוקפין? לכל היהודים יש את שניהם – צריכים לזכור אותם. יש יהודים שעושים שני פורים **מספק (עמלק...)**, אבל אצל כולם העיקר הוא אחד וצריך לזכור את השני – אחד בפה, בגלוי, והשני יותר בלב, כמו “זכור... לא תשכח”. מה החת"ת שלהם השנה? שתי פרשיות שהן

הכנה לגילוי יג מדות הרחמים. היום, ב“שלישי”, משה אומר לקב“ה “הוֹדְעֵנִי נָא אֶת דְּרַכְךָ”¹ וה' נותן לו, ובסוף הוא גם אומר “ונפלינו אני ועמך [מכל העם אשר על פני האדמה]”².

זהו פסוק של פורים דפרזות, שאנחנו חוגגים כעת כאן. התכל"ס, “ונפלינו”. יש הרבה נפילות במגלת אסתר, כולם נופלים, מנפילת ה"פור הוא הגורל"³ עד נפילת המן על המטה אשר אסתר עליה⁴, וגם בהמשך⁵, הכל נופל שם. החת"ת הוא “ונפלינו” – בדיוק ההיפך, “ונפלינו” למעלה. יש ליפול למטה ויש ליפול למעלה – כששותים מספיק הכל מתהפך, “ונהפוך הוא”⁶, ובמקום ליפול למטה נופלים למעלה, “ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה”⁷,

טו שמות לג, יג.

טז שם פסוק טז. “ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה” שוה 1430, הכל פעמים הוי' וכו'. הכל = “האדמה”, התבה החותמת את המשפט, נמצא שהכל = הוי' פעמים האדמה. “ונפלינו אני ועמך” = 429 = 13 פעמים גל = 3 פעמים 143 (11 פעמים 13), “מכל העם אשר על פני האדמה” = 1001 = 13 פעמים מזל = 7 פעמים 143 – נמצא חלוקה מדויקת של ג'ר ז"ת (“ונפלינו” – כתר; “אני-משה – חכמה; “ועמך” – בינה), ודוק.

יז ראה אסתר ג, ז.

יח שם ז, ח.

יט ח, יז; ט, כג.

כ שם ט, א.

**גם האריז"ל הוא
על פי הזהר, אבל
גם למעלה מזה –
יכול לסבול דברים
שלא כתובים
בזהר, או שאפילו
נדמים שלא כמו
בזהר. כך האר"י
הקדוש, ואחר כך
גדולי החסידות
על אחת כמה
וכמה**

מתקנים לגמרי את כח המדמה. עסקנו בחלק הראשון של ההתוועדות ברזו מספר הפליאה עם ביאור רבי שמשון מאוסטרופולי. כל הספר הזה הוא בירור כח המדמה. ענין שאין כל כך בכתבי האריז"ל. מי הכי התנגד לספר הפליאה (יחד עם ספר הקנה, שניהם כאחד מאותו מחבר)? הרמ"ק. אצלו הזהר הוא קדש קדשים, ומה שלא בדיוק כמו הזהר – פסול אצלו. לכן הוא 'יורד' לגמרי על הספר הזה. האריז"ל דווקא מקבל אותו, מקרב ומחבק אותו. גם האריז"ל הוא על פי הזהר, אבל גם למעלה מזה – יכול לסבול דברים שלא כתובים בזהר, או שאפילו נדמים שלא כמו בזהר. כך האר"י הקדוש, ואחר כך גדולי החסידות על אחת כמה וכמה, החל מרבי שמשון מאוסטרופולי. שוב, ספר הפליאה עם הפירושים – הכל דמיון גמור^א.

פנים ואחר – התבוננות פרטית (בתכלית) והתבוננות כללית (באמצעי)

נחזור לפירושי “זכור... לא תשכח” ונוסיף פירוש רביעי שמופיע במאמר של הרבי^ב. הוא אומר שה“זכור”, הפנים, היינו התבוננות פרטית בלשון חסידות חב“ד^ג. אם יש לך משהו שאתה זוכר תמיד הוא עבורך כמו הפנים של האדם, פרצוף שיש בו עינים-אזניים-אף-פה (בחושים היינו ראייה-שמיעה-ריח-דבור – כך מופיע בזהר

כא במגלת אסתר שנים תקנו הפכו את כח המדמה מרע לטוב – התך, שהוא דניאל, וחרבונה. התך = כדת ע"ה. התך חרבונה = 696 = שמשון!

כב ד"ה “זכור” תש"מ. נלמד בשלמות למחרת – בסעודת פורים (נדפס לקמן בחוברת).

כג מאמרי אדה"ד ענינים עמ' קלג (הובא בהקדמת שכ"נה ביניהם הערה יג). קונטרס העבודה פ"ו; הקדמת סוד ה' לראיון פרקים ד"ה.

"עקימת שפתיו הוי מעשה"^{כב}, שכל דבור וכל מעשה חשוב, ו"לא תשכח" בלב היינו שכל הרגש וכל דערהער בלב חשוב בפני עצמו. זהו ווארט, פירוש, של הרבי. כלומר, "פה" כאן כולל את כל מה שאדם עושה – כי גם הדבור הוא "עקימת שפתיו הוי מעשה", כלל חשוב בחסידות שחוזר בתניא כמה פעמים^{כט} – ולב הכוונה כל הרגש, כל דערהער, הכל חשוב. הכל יחד יוצא מהתבוננות פרטית בדרך חב"ד – שהדבר הוא בפנים שלך, כלומר תופס את כל הענין שלך. אתה אוהב אותו לגמרי, אהבה שאינה תלויה בדבר^ל.

סדר הפירושים

עכשיו אפשר לסדר את ארבעת פירושי "זכור... לא תשכח" לפי י"ה-ז"ה:

אמרנו כבר שפירוש האריז"ל הוא בבירור י – הכל מילוי יודין והשמות הם בפרצופי אבא ואמא עילאין שנכללים ב"י שבשם, שם יש פנים ואחור.

בפירוש המענין של הרבי הכל פנים – גם "זכור" בפה וגם "לא תשכח" בלב הם דגשים על התבוננות פרטית. התבוננות שייכת כמובן לבינה, ה עילאה של שם הוי^ל.

הפירוש שאמרנו שהוא פשט ממש – לזכור את הסיפור שהיה בעבר ולדעת, לא לשכוח, מה עושים בהווה ובעתיד – הוא מוחין דז"א, מוחין השייכים למדות (בלשון הקבלה, פרצופי ישראל סבא ותבונה, מוחין דאבא ומוחין דאמא הנמשכים לזעיר-אנפין). זכירת העבר היינו מוחין דאבא ("עמק ראשית"^{לא}, עבר) שנכנסים לזעיר-אנפין – זכירת הסיפור שהיה. הכח לא לשכוח מה צריך לעשות בשעת מעשה, כשבא לי איזה עמלק, איזה 'תמחה' הוא מוחין דאמא ("עמק אחרית", עתיד), שנמשכים לזעיר-אנפין. פרצוף

הקדוש^{כז}, לא טעם אלא דבור). מי שרואה משהו בדרך של פנים – מבחין בכל הפרטים. היחס באחור הוא כמו צד האחור של הפרצוף – שיש עור אחד שמכסה את כל העורף, לכן נקרא עורף. מבט של עורף הוא הסתפקות בכלל, בלי לרדת לפרטים. הכלל – מסביר הרבי – הוא אמצעי למשהו, כמו לומר אינטרסים ונגיעות, כל דבר הוא טוב בשביל משהו. פנים היינו שאתה רוצה את הדבר בפני עצמו – לא אמצעי למשהו אחר. זהו ווארט שהרבי אומר במאמר על פרשת זכור, שפנים היינו שאתה רוצה זאת בפני עצמו, ואז ממילא אתה מתבונן בהתבוננות פרטית על דרך חב"ד, כי כל פרט חשוב לך. אבל אם זה אחור, אמצעי למשהו אחר, אינך סופר מחשיב את הפרטים – אתה רק מתייחס לכלל, רק הוא מענין אותך, ואיך הכלל של הדבר הזה

מביא למשהו אחר, לאינטרס שלך, למה שאתה רוצה. אנחנו "עם קשה ערף"^{כח} – יש לנו קושי להסתכל בעורף, להתייחס אחור באחור ולא להגיע למצב אמתי, מתוקן, של "אשגחן אפין באפין"^{כט}, "פנים בפנים"^ל.

לפי זה הרבי מסביר אחרת את מאמר חז"ל "זכור" בפה, 'לא תשכח' בלב" – לא סתם להזכיר בפה ולא לשכוח בלב. הוא אומר ששניהם פנים, ואלה שני פרטים – בפה

אנחנו "עם קשה ערף" – יש לנו קושי להסתכל בעורף, להתייחס אחור באחור ולא להגיע למצב אמתי, מתוקן, של "אשגחן אפין באפין", "פנים בפנים"

כד ראה זחר ח"ג רכט, ב. תקו"ד תקון ע (קכב, א; קל, א). ע"ח שער אח"פ פ"א. ר"ח שער הקדושה רפ"ח.

כה שמות לב, ט; לג, ג; לד, ט; דברים ט, ו; שם פסוק יג.

כו ראה בספרא דצניעותא בתחילתו (זחר ח"ב קעו, ב).

כז דברים ה, ד.

כח סנהדרין סה, א; כריתות ג, ב.

כט ראה בפנ"ג; אגה"ק כט. ועוד.

ל אבות פ"ה מט"ז.

לא ספר ציורה פ"א מ"ה.

ז"א הוא הזו שבשם. הפירוש הפשוט של חז"ל, "זכור' בפה, 'לא תשכח' בלב", היינו שתי בחינות נוקבא – רחל ולאה. דבור הוא פרצוף רחל בקבלה והלב, לא לשכוח, הוא פרצוף לאה, מחשבה. בפרטות שתי בחינות הנוקבא הן ה' עילאה (מחשבה בלב) ו'ה תתאה (דבור בפה), אך בכללות הן שתי נשות יעקב שהן ה' תתאה של שם הוי'. כך מקבילים ארבעת הפירושים לארבע

אותיות שם הוי' ב"ה:
 י "זכור" – עב־קסא (פנים), "תשכח"
 – עב־קסא באחוריים (אחור)
 ה "זכור" בפה 'לא תשכח' בלב" –
 התבוננות פרטית ומעלת כל מעשה ורגש
 ו "זכור" מה שהיה בעבר ו"לא תשכח"
 לקיים בעתיד
 ה "זכור" בפה 'לא תשכח' בלב" –
 מחשבה ודבור – לאה ורחל נשות יעקב

הַלּוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לַדֶּרֶךְ

- ♦ "זכור" את מעשה עמלק בעבר ו"לא תשכח" את השלכותיו בהווה ובעתיד – לחסל את ה'תמחה' שמזדמן במציאות הפנימית והחיצונית.
- ♦ בפורים מרבים בגימטריאות – "עד דלא ידע".
- ♦ פורים כולל שלשה מעברי יבֶק – ירדת הנשמה לעולם, עלייתה בהסתלקותה וירידתה שוב בתחית המתים.
- ♦ הפנים הם התעצמות עם ענין והאחור הוא הכח להשפיע אותו.
- ♦ בפורים זוכים ליפול כלפי מעלה – "ונפלינו אני ועמך מכל העמים אשר על פני האדמה".
- ♦ "פנים" הם התבוננות פרטית – מתוך ענין בדבר עצמו. "אחור" הוא התבוננות כללית – מתוך התייחסות לדבר כאמצעי למבוקש אחר.
- ♦ ל"עם קשה ערף" קשה להסתפק בעמידה אחור־באחור.
- ♦ "זכור' בפה" ו"לא תשכח' בלב" הם כנגד רחל ולאה – תיקון הנוקבא בשלמות.

מנהגים מגוונים

מעל המשכן היה מכסה עורות תחשים ומפרש רש"י שהתחש היה חיה מיוחדת עם הרבה גוונים. הרבי מסביר שהתחש רומז להידורי מצוה, לפי המנהגים השונים והמגוונים. זהו הדבר הכי עליון במשכן! ריבוי גוונים הוא סוד התפארת, עלידי ריבוי המנהגים המגוונים ה' מתפאר בנו. **תחש** = **ידיעת הבורא** – דווקא על ידי הידורי מצוה יודעים יותר ויותר את בורא העולם.

[שיעור ד' אדר תשע"ג]

נועם אלימלך

פרשת תרומה

לדבר ולהקשיב

הדיבור מהשרש תלויה בכך שהצדיק "מדבר אל צדיק חבירו" ש"מנדב את לבו לשמוע אליו" ונוצר יחוד משפיע ומקבל, זכר ונקבה, ההכרחי בכל דבר שבקדושה ("מה שאין כן כשרוצה לדבר וחבירו אין נותן לבו לשמוע אזי דבורו נפסק") – זהו סוד "ויקחו לי תרומה", לקיחת תורה מן השרש, התלויה ב"איש אשר ידבנו לבו", "הצדיק אשר נדב לבו לשמוע".

ה"צדיק חבירו" הוא בעצם החסיד של הצדיק הראשון, המקשיב מתוך בטול עצמי לדברי רבו על מנת לקלוט בפנימיות את האור שהוא משפיע לו, ואזי מתקיים "דברים היוצאים מן הלב [של הרבין] נכנסים אל הלב [של החסיד] ופועלים את פעולתם"^ט להעלות את החסיד ל'גובה עינים', להפוך ל"חבירו" של הרבי ולעמוד עמו פנים בפנים ("אשגחן אפין באפין", עיקר התיקון-ה"מתקלא" כפתיחת ספרא דציניעותא^י). מצד עצמו, החסיד הוא "הלואי בינוני"^{יא}, אך על ידי התקשרותו לרבו הצדיק גם הוא נעשה בחינת צדיק והיחס ביניהם הוא בין "צדיק גמור", המחדש, מפרש ומלמד (גמור לשון גמרא), ל"צדיק שאינו גמור", הזקוק ללימודו של רבו.

הרבי המדבר והחסיד המקשיב נעשים "צדיק עליון" (יסוד הדכורא) ו"צדיק תחתון" (יסוד

הנועם אלימלך מסביר^א שכאשר הצדיק אומר תורה הוא "מנועע בשורשו ובא לו הפירוש מהשורש שלו". זהו סוד "יעקב חבל נחלתו"^ב ("כמו החבל שראשו א' למעלה וראשו השני למטה, אם ימשוך אדם בראשו השני ינענע וימשיך אחריו גם ראשון הראשון...")^ג, חבל ההתקשרות ל"נחל נבע מקור חכמה"^ד, מקור הנשמה באין העליון עליו נאמר "אין מזל לישראל"^ה (המזל העליון הוא תיקון "נצר חסד לאלפים") וממנו זוכה הצדיק ל"נביעת האין סוף" (הי של הרבי, הצדיק)^ו.

חבל הנשמה קשור ל-ה תתאה של שם הוי"ב^ז, מלכות דאצילות, סוד כנסת ישראל. בלימוד תורה לשמה (לשם אותה ה^ח) ממשיך הצדיק חידושים (מצד הארת החכמה במלכות) ופירושים (מצד הארת הבינה במלכות) ש'מדברים' לעוד נשמות ישראל, המושרשות גם הן בכנסת ישראל, ובפרט לנשמות הקשורות אליו בשרשן. ואכן, מסביר הנועם אלימלך, המשכת

נערך מרשימת הרב ע"ו איתאל גלעדי. מוצאי כ"ח שבט תשפ"א – רשימת הרב.

א ד"ה "או יאמר ויקחו לי תרומה".

ב דברים לב, ט.

ג תניא אגה"ת פ"ו (ועיי"ש גם פ"ה).

ד משלי יח, ד.

ה בעש"ט עה"ת לך אות כו; ע"פ שבת קנו, א.

ו שמות לד, ז. וראה שער הפסוקים תהלים פל"ט ובכ"ד.

ז כש"ט (קה"ת) אות קמ.

ח נועם אלימלך משפטים (נתבאר שבוע שעבר).

ט ראה ספר הישר לר"ת ש"ג ובכ"ד.

י זהר ח"ב קנו, ב (ספד"צ פ"א).

יא בית רבי ח"ב פ"ח הערה ג.

משרש האורות (המשפיע)^{כד}, ובסופו של דבר ביחוד של "רננו צדיקים" עולה "יצחק ירנן"^{כה} למעלה מאביו אברהם, ועל כן לעתיד לבוא נאמר ליצחק דווקא "כי אתה אבינו"^{כו}. כלומר, להבאת הגאולה העיקר הוא ללמוד להקשיב, לקיים "עשה אזניך כאפרכסת"^{כז} בתשוקה לשמוע ("שמע ישראל... אחד"^{כח}).

בתניא^כ מוסבר שניתוק חבל ההתקשרות למעלה נעשה על ידי עבירות ואילו כאן הניתוק־ההפסק הוא על ידי שאין למשפיע מקבל כדבעי. העבירות כורתות את חיצוניות החבל הרוחני, ה'חומר' שלו, והחוסר במקבל מפסיק את זרימת השפע בפנימיות אותו חבל. אכן, יש קשר בין הדברים: "אשרי מי שמדבר על אודנין דשמעין"^{כט}, ואם לצדיק המחדש בתורה אין מקבל כדבעי עליו לדעת שיש בו פגם פנימי (שיתכן שאינו מודע אליו, בחינת "העלם הרע", כמבואר בדא"ח^ל) ועליו לפשפש במעשיו (ובעיקר לתלות בעון בטול תורה^{לב}). לאידך, התיקון לניתוק החבל על ידי העבירות הוא המסירות להשפיע – ועל המשפיע לחפש מקבלים ראויים כדי לתקן את פגמיו (אלא שצדיק אמת אינו ב'ראש' של תיקונים, כי אינו חושב על עצמו, וכל ענינו השפעה לשמה – הפצת אור התורה בעולם להבאת הגאולה).

כד בחסידות בכ"מ. ראה לדוגמה: סה"מ תרמ"ט עמ' רמג"ד; תרנ"ט עמ' ז ואילך.
כה תפלת מנחה של שבת. רנה היא סוד אור חוזר, העלאת מ"נ של "ואל אשר תשוקתך" (בראשית ג, טז), כנודע (ראה יהל אור תהלים ק אות ד).
כו ישעיה סג, טז. וראה שבת פט, ב.
כז חגיגה ג, ב.
כח דברים ו, ד.
כט זהר ח"ב קפו, ב.
ל ראה ספר המאמרים תש"ט עמ' 224 (ובכ"ד).
לא ראה ברכות ה, א.

הנוקבא) שמתחולל ביניהם יחוד, עליו נאמר "רננו צדיקים בהוי"^ב (ככוונת ההשתטחות על קברי צדיקים, בה הצדיק הקבור הוא ה"צדיק עליון" והמשתטח הוא ה"צדיק תחתון"^א). "הצדיק אשר נדב לבו לשמוע" הוא תיקון נדב בן אהרן (הרוק"ן), שרצה להגיע בכלות הנפש לשרשו ולנענעו כדי להנהיג (כצדיק־זכר) אך לא ידע להקשיב (כצדיק־נקבה).

בדרך כלל מוסבר^{טו} שיחוד הצדיקים הוא יחוד יוסף ובנימין (יוסף 'מוליד' את כל אחיו, בסוד "אלה תלדות יעקב יוסף"^{טז}, שכל תולדות יעקב "לא באו אלא בזכותו של יוסף ובשבילו"^{טז}), ובפרט פועל הולדה אצל בנימין, שעשרת בניו נקראו על שם יוסף^{טז}). אכן, בשרש זהו היחס בין אברהם (המגלה־המשפיע, הרואה והמראה, אברהם אותיות ראה-הם) ויצחק (שהוא נשמה מעלמא דנוקבא^{טז}, ניחן בכח השמיעה, "כל השמע יצחק לי"^{טז}, וחופר בארות בהשתוקקותו לקלוט את שפע אביו אברהם ולהוליד ממנו תולדות) – "אברהם הוליד את יצחק"^{טז} (היינו פעל בו הולדה, כזכר בנקבה^{כז}). "אשת חיל עטרת בעלה"^{כז}, שרש הכלים (המקבל) גבוה

יב תהלים לג, א. "בהוי" הומוז ל'ב בחינות הוי' (סוד "הוי' הוי'" שלפני יג מדות הרחמים) – כל אחד מהצדיקים הוא בחינת הוי', "צדיק עליון" הוי' דלעילא ו"צדיק תחתון" הוי' דלתתא (אף שלעתים יחוד דו"נ הוא הוי'־אהיה, הוי'־אלהים או הוי'־אדני – כאן יש 'שויון' של "הוי' הוי'").

יג וראה תו"א מגלת אסתר צט, ג.
יד ראה זהר ח"ג ה, ב. ועוד.
טו זהר ח"א קנג, ב; ספר הליקוטים ויצא פל"ו. ובכ"מ.
טז בראשית לז, ב.
יז בראשית רבה פד, ה.
יח ראה סוטה לו, ב.
יט ראה לקו"ת (להאריז"ל) פרשת וירא, ובכ"מ.
כ בראשית כא, ו.
כא שם כה, יט.
כב ראה תו"א תולדת (יז, ד).
כג משלי יב, ד.

זהב שלמה

ביאורים בפירוש רש"י | פרשת תרומה

לי לשמי

ויש מפרשים: הוקשה לרש"י שהיה צריך לומר "ויתנו לי תרומה". או שהמלה "לי" מיותרת והיה צריך לומר "ויקחו תרומה". ובפסוק "ועשו לי מקדש" היה די לומר "ועשו מקדש".

והרבי מפרש: הלקיחה, "ויקחו לי תרומה", היינו הפיכת הדבר להקדש, שייך לקב"ה. ולכאורה גם המלה "לי" פירושה שהדבר נעשה שייך לקב"ה, כמו "קדש לי כל בכור", ולכן הוקשה לרש"י מה מוסיף "לי".

פירוש "לשמי"

ומפרש רש"י "לי, לשמי". וכן נאמר לדוד המלך תחילה "האתה תבנה לי בית" ובהמשך הדברים "הוא יבנה בית לשמי"^ה (וראה לקמן). בפירוש "לשמי", הכוונה בפשטות: כדי לגדל ולקדש את שם ה' בעולם, פרסום וגילוי קדושת ה' לעיני כל (וכן "לשמה" בתורה ומצוות היינו כדי ששם ה' יתגלה ויתפרסם בעולם). ה"שם" הוא גם לעיני הגוים, "גדול שמי בגוים"^ז, "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (ה' אחד בעצם, בפנימיות הלב. ושמו אחד לעיני הגוים "לעבדו שכם אחד")^ח.

[כה, ב] דַּבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנֶנּוּ לְבָבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתָי.

ויקחו לי תרומה לי לשמי.

[כה, ח] וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכְכֶם. וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וַעֲשׂוּ לְשִׁמִּי בֵּית קְדוּשָׁה. יֵשׁ לְהַבִּינְךָ, מֵהַקּוֹשֵׁי בַמְּלָה "לִי", וּמֵה פִירוּשׁ "לְשִׁמִּי" (וּנְבִיאַר בְּעֵיקֶר לְפִי דְבַרֵי הַרְבִּי^ט).

לפי רוב המפרשים: הוקשה לרש"י, "ויקחו לי" משמע לתת לי^א, וכיצד אפשר לומר שנותנים משהו לה', והרי "לה' הארץ ומלאה", וכמו שנאמר בנוגע לקרבנות "אם ארעב לא אמר לך כי לי תבל ומלאה"^ב, ובנוגע למקדש "הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה"^ג! ועוד, "ויקחו לי" שייך לומר רק כשמקריבים דבר מה למישהו המוגדר בגבולות גשמיים.

אך קשה: הרי בפסוקים אחרים הדומים לזה (וכתובים קודם לכן), כגון "עשר אעשרנו לך", "כל פטר רחם לי", לא פירש רש"י כמו בפסוקים שלנו, ומכאן שזה דבר פשוט (ואין צריך לפרשו) שלשון נתינה לה' אינו כנתינת דבר להדיוט (שלא היה ברשותו והוא זקוק לכך).

ה שמואל"ב ז, ה; יג. וראה דברי דוד כאן.
ו וקרוב לזה כתב בבאר יצחק. ומדברי המהר"ק נראה ש"לשמי" היינו לשם השראת השכינה.
ז מלאכי א, יא. ותרגם יונתן "ושמי רבא מתקדש על ידכון", כמבואר בפירוש רש"י שם.
ח צפניה ג, ט. שכם אותיות כשם - כ היינו כתר, ו"שם" היינו מלכות, גילוי הכתר במלכות, כתר מלכות.

נערך ע"י יוסף פלאי.
א ליקוטי שיחות חט"ז פרשת תרומה שיחה א (ולא טרחנו לפרט ולציין מה שמפורט שם).
ב ראה ראב"ע בפירוש הקצר שיש לקיחה במשמעות נתינה, כמו "קחי לי מעט מים" (מלכים א יז, א).
ג תהלים נ, יב.
ד מלכים א ח, כד.

לוקחים"^{טו}. אך מדוע באמת לא נאמר "ויקחו אותי", והתירוץ לזה שלא שייך לומר כך כלפי ה' אלא הכוונה ששמו יתברך יחול עלינו, וזו כוונת רש"י באומרו "לי לשמי" דהיינו שישיראל יקחו לעצמם את השראת שם ה'. אך כמובן שקשה להעמיס כל זה בדברי רש"י (הכתובים באופן שצריך להיות מובן ל"בן חמש למקרא").

בהמשך לזה, בספר התניא (פמ"ז) כתוב "ירושה ומתנה היא לנו שנתן לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחכמתו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד והדי זה כאלו נתן לנו את עצמו כביכול. כמ"ש בזה"ק ע"פ ויקחו לי תרומה [דלי כלומר אותי והל"ל ותרומה אלא משום דכולא חד ע"ש היטב]."

כלומר, לפי הזהוה "ויקחו לי" היינו ויקחו אותי וזה על ידי התורה שבה מלובשים רצון ה' וחכמתו. ואומר הזהוה "ויקחו לי ותרומה לא כתיב אלא ויקחו לי תרומה לאחזאה דכלא חד בלא פרודא"^{טז}, פירוש: כיון ש"ויקחו לי" פירושו ויקחו אותי, היה צריך לכאורה לומר "ויקחו לי ותרומה", אלא שהתרומה היא התורה, וקודשא בריך הוא ואורייתא כולא חד, ולכן בלקיחת התורה לוקחים כביכול את ה"^{טז}.

הקשר בין המשכן לתורה מפורש במה שהתורה ניתנה בארון בקדש הקדשים (עיקר השראת השכינה). וכן רמזו: **תרומה** אותיות **תורה מ** (ניתנה לארבעים יום). לפי הפשט "תרומה" שייך לגמילות חסדים, נתינת ממון כמו במצות צדקה, אך כידוע **תורה = גמילות חסדים = רצוא ושוב**, שלשת העמודים ("רצוא ושוב" הוא עמוד העבודה, עבודת ה' בדופן תמידי של רצוא ושוב) וכולם נכללים ב"תרומה".

טז תנחומא אמור יז. ויקרא רבה ל, יג. וכיו"ב שמות רבה לג, ו. ראה במקבילות ומפרשים המובאים בתורה שלמה אותיות יביד.

יז זוהר ח"ב קמ, ב.

יח וראה תורת מנחם תשי"א עמ' 249.

ועוד מפרשים: "לשמי" היינו שיש לכוון בלקיחת התרומה לשם ה'^{טז}, בדומה לכוונה "לשמה" בכתבת גט וספר תורה, ולכוון לשם שמים ולא לקבל פרס. וכן "ועשו לי מקדש", "לי לשמי", היינו שצריך עשייה לשמה (שמעשה הבניין הוא עצם המצוה^{טז}). וכן בפסוק "מזבח אדמה תעשה לי"^{יב} פירש רש"י "שתהא תחילת עשייתו לשמי", דהיינו שלא לבנותו מתחילה להדיט ואחר כך להקדישו^{יג}.

והרבי מקשה: הרי כאן יש גם חצאי שקלים לקרבנות ציבור, כדברי רש"י בהמשך הפסוק, ותרומה זו אינה תלויה ברצון האדם ונגבית גם בעל כורחו וודאי שאין זו נתינה "לשמה"! לכן מדייק הרבי שדין "לשמה" אינו מצד הנותן אלא בלקיחת התרומה על ידי גזברי ההקדש^{יד}. ומבאר בפנימיות: ב"סור מרע" די במעשה ללא כוונה לשמה, אך "ועשה טוב" צריך כוונה לשמה. וכן בלקיחת חפצי העולם למשכן יש ענין של יציאה מרשות 'קליפת נגה' (כל ענייני החולין בעולם הזה) לתחום הקדושה, דוגמת "סור מרע", ויש את הכניסה לרשות ההקדש, דוגמת "ועשה טוב". ובמה שנלקח בעל כרחו של הנותן די ליציאה מרשות קליפת נגה, אך לצורך כניסה לקדושה צריך את כוונת הגבאים לשמה.

אותי אתם לוקחים

ויש מפרשים^{טו} ברש"י לפי המדרש ש"ויקחו לי" פירושו כמו "ויקחו אותי" – "אותי אתם

ט והלבוש מדייק שלא רק הנתונה ליד הגזבר תהיה לשמה אלא גם הלקיחה, ההפרשה מהכיס או מהתבה, תהיה לשמה.

י מלבי"ם.

יא הרוגאטשובר (צ"פ מהדו"ת דף ג) מחלק שבמקדש המצוה שיהיה ובמשכן הבניין עצמו הוא מצוה. וראה רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א ה"כ. לקו"ש חכ"א ויקהל פקודי הערה 36. רשימות שיעורים (סולובייצ'יק) יבמות, ו, א.

יב לעיל כ, כא.

יג כמ"ש במכילתא "מזבח מיוחד לי שלא תבנהו מתחילה לשום אחר".

יד וראה בכור שור וספורנו שפירשו "ויקחו" על הגבאים.

טו משכיל לדוד. וקרב לזה במשיח אלמים.

לי לי – תרומה ומקדש

פעמיים "לי" בפסוקים "ויקחו לי תרומה" ו"ועשו לי מקדש" הן רמז מובהק לסוד "חכלילי" שדרשו חז"ל "כל חיך הטועם אומר לי לי" ט – ה' יתברך חפץ בנו ובעבודתנו, משתוקק לטעום את הטעם הטוב של קיום רצונו יתברך.^ב

יש כאן סדר מובהק של "רצוא ושוב" סא. ו"יקחו לי תרומה" הוא עניין ה"רצוא", תרומה לשון הרמה כלפי מעלה, מתוך נדבת הלב (**הבל להב הלב** העולה למעלה). "ועשו לי מקדש" הוא עניין ה"שוב", לעשות כלי להשראת השכינה בתחתונים, "ושכנתי בתוכם". החיבור השלם של הרצוא והשוב, "ויקחו לי תרומה" עם "ועשו לי מקדש" הוא סוד "חכלילי", "לי לי" (וכנ"ל **רצוא ושוב = תורה וכו'**).

יתרה מזו, במלה "לי" עצמה יש רצוא ושוב (כמו שעולה מדברי רבי נחמן^כ): למ"ד היא "מגדל הפורח באויר", הלב של התלמיד הפורח באויר לשמוע את דברי הרב, "רצוא". ויו"ד היא חכמה עילאה שהרב מלמד לתלמיד, כאשר הוא מצמצם את נקודת ההשכלה כדי להורידה לתלמיד, "שוב". החיבור בין תשוקת הלב העולה של התלמיד לירידת הרב הוא זיווג משפיע ומקבל, כמו איש ואשה, והנה "איש ואשה זכו שכינה ביניהם" – וזה הסוד של "לי לשמי" כאשר אותיות **שם** (המכוונות לשכינה) נכנסות ממש בין ה"ל של התלמיד מכאן וה"י של הרב מכאן וכך נוצרת המלה **ל־שמי**.

לי לשמי – חשכן ומקדש

ראינו שרש"י מוציא את המלה "לי" מפשוטה

הראשון ומפרש "לשמי". "לי" מבטא שייכות עצמית, וכן דרשו חז"ל "כל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם", ובמיוחד לפי המדרש והזוהר ש"לי" פירושו אותי. ואילו "לשמי" הוא דרגה נמוכה יותר, שייכות התלויה במעשה התחתונים הנעשה לשמה^{כג}.

והנה "לשמי" שייך לשכינה (ספירת המלכות) הנקראת שם. ו"לי" שייך לדרגת 'קודשא בריך הוא' שמעל השכינה. לפי זה, "לי לשמי" היינו הכוונה של "יחוד קוב"ה [לי] ושכינתיה [לשמי]". והרמז: **לי לשמי = יעקב רחל**, יעקב הוא בחינת קוב"ה (אות ו בשם הוי') ורחל היא השכינה (אות ה אחרונה בשם הוי').

ועוד, שתי הדרגות "לי לשמי" מתאימות למשכן ומקדש. על המשכן נאמר "לי", שאינו זו לעולם, וכדברי חז"ל שהמשכן נגנו ולא שלטו בו שונאים. ואילו המלה "לשמי" כתובה בתנ"ך רק בהקשר לבנין המקדש! בית ראשון ובית שני שנחרבו, הם בדרגת "לשמי" (כשאינה מתייחדת לגמרי עם "לי"), אך בית המקדש השלישי יחזור לדרגת המשכן "לי", חיבור גמור של "לי לשמי". והנה לדוד המלך נאמר "האתה תבנה לי בית" ועל שלמה נאמר "הוא יבנה בית לשמי". מכאן שדוד הוא סוד "לי" ושלמה הוא "לשמי" (**שלמה** אותיות **לשמה**). דוד הוא העצם, הלב ("איש כלבבו" של ה'), ושלמה הוא השם, המלכות (וכן דוד הוא בחינת "אתה" ושלמה בחינת "הוא"). דוד לא זכה לבנות בעצמו את המקדש, רק "לי", ללא הכלי של "לשמי", אבל המלך המשיח כולל את מעלת דוד ושלמה גם יחד, "לי לשמי".

כג ראה בהרחבה הממד הפנימי לפרשת תצוה.

יט כתובות קי"א, ב.

כ ראה שכינה ביניהם עמ' קצג הערה כג.

כא ראה בהרחבה הממד הפנימי לפרשת תרומה.

כב לקוטי מוה"ר"ן תניינא צא.

5

9

13

19

25

1 2

נדיבות ואמונה

"מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי". מדת הנדיבות היא ירושה לנו מאברהם אבינו, כדברי חז"ל "מה יפו פְּעָמֶיךָ בְּנִעְלָיִם בֵּת נְדִיב, בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב". התרומה מרוממת את ישראל ל"רוממות העצמית" בנפש שמכוחה נדבקים באחדות הפשוטה. זה השורש העליון של אברהם אבינו שהוא "ראש כל המאמינים" – האמונה הפשוטה שהיא הכח העליון בנפש (רדל"א).

[עמודיה שבעה]

הסיפור החסידי

צדיקים נלחמים בעמלק

ימח שמו

עצמית. הספק מכריז על הספקן כודאי היחיד, הרשאי לפקפק בכל מה שסביבו. עמלק, שאינו יודע אלא את עצמו, הוא אויבו הנצחי של היהודי העמל לקשר את העולם למה שמעבר לו. לכן נחשב עמלק לקליפה החופפת על הדעת, המחברת את השכל והלב, מפגישה בין אנשים ומולידה אמפתייה.

החשש מפני עמלק מתגלה דווקא בהקשר לשתיית משקה חריף. בעולם שפוי, בו מוכרח כל אדם להתייחס לאנשים אחרים ולעולם בכללו, אין חשש גדול מעמלק בצורתו ה'טהורה'. אף אדם שפוי לא יודה בכך שהוא מחשיב את עצמו בלבד והזולת אינו כלום בעיניו, כפי שעשה רק עמלק הגולן או נכדו המן רודף הכבוד. אלא שבשעת שכרות המצב שונה: "שיכור העולם דומה עליו כמישור", והוא חושף את פנימיותו בחופשיות גמורה. מסיבה יכול להשתכר רק מי שדעתו מתוקנת כראוי, והיין ששותה ישקה את השורש הנכון.

צדיקי חב"ד בדרך כלל לא מספרים על חוויות על טבעיות שלהם, אבל אין כלל שאין בו יוצא מהכלל. הרבי הריי"ץ סיפר שפעם אחת כשהתהלך בין תיבות כתבי חסידות של הצדיקים הקודמים התגלה אליו אדמו"ר הזקן, וויכוח ניטש ביניהם – האם בדור שלנו אפשר לדרוש מאברכים צעירים אהבת ויראת ה'? אדמו"ר הזקן טען שכן, שאין שום הבדל בין

מרן רבי מנחם מענדל מווארק' היה יושב עם החבריא שלו בערב יום כפור, והיו שותים גוזמאות 'מעד' [בדומה למנהג חב"ד להגיע לסליחות מתנדנדים, אחרי שתיית משקה בהתנועדות, כך נהגו בווארק' ובאמשינוב להרבות בשתייה לפני "כל נדרי". זאת כחלק ממנהגי ערב יום כיפור, בו מצוה להרבות באכילה ושתיה]. היה שם אחד, שלא מן החבריא, שביקש כוס 'מעד' ואמר לו מרן רבי מנחם מענדל: "ווער וויל א גלעזל 'מעד' [= מי רוצה כוס 'מעד']? פן יש בכס שרש פדה ראש ולענה..."

ועל פי עובדא זו ביאר מרן ז"ל [רבי יצחק מאמשינוב] ענין קדימת פרשת זכור לפורים [וכידוע מתיקוני הזהרה, כפורים הרי הוא כ'פורים]: היות שפורים הוא זמן שתיית יין, שזהו, כאמור, דבר נשגב, לזאת נדרש הקדמה לכך לעקור כל שורש פורה ראש ולענה – קליפת עמלק.

הביטוי בו נוקט רבי מנחם מענדל: "פן יש בכס שרש פדה ראש ולענה", נאמר בפרשת נצבים על יהודי המסתיר בלבו נטיה לעבודה זרה. בקבלה ובחסידות פירשו את הפסוק כמכוון כלפי "קליפת עמלק", ששוויו בגימטריא ספק. מהו הקשר בין שני הפירושים?

הספק המקרר את הלב אולי נדמה כשכלתן, אך למעשה אינו אלא עבודה זרה של סגידה

שבעולם העליון. אם אתם תסייעו לנו למחות את זכר עמלק הרוחני והגשמי, שוב יהיה אפשר לדבר אודות אהבה ויראה.

פעם ישבו ביחד רבי זושא ואחיו רבי אלימלך, ודנו ביניהם: ידוע שכל הנשמות היו בתוך נשמת אדם הראשון, וגם אנחנו. איך נתנו לאדם הראשון לאכול מעץ הדעת? וענו: עשינו זאת בכוונה! נתנו לו לאכול, לעבור על מצות ה' ולהביא מוות לעולם עד תחיית המתים, ולמה? כדאי לאדם לאכול את הפרי האסור נגד רצון ה', ואף למות בגלל זה עם כל דורות עולם, והעיקר שלא יהיה במוחו ספק שמא אם היה אוכל היה נעשה כאלקים...

הספק ממנו חששו האחים הקדושים, הוא הדמיון שצייר הנחש בעיני חוה – תמונת העתיד המפתה שלאחר הטעימה מעץ הדעת. בדומה לכך אומר רבי נחמן מברסלב, כי ליצר הרע יש לקרוא בשם חדש: **כח המדמה**. הנחש הקדמוני משיל את עורו והופך מנחש לטטן, משטן ליצר הרע ומיצר הרע למלאך המוות. כעת, אומר רבי נחמן, הוא הופיע בתחפושת חדשה: הדמיון. כח זה הוא צידו השני של הספק, ומערער בדרכו שלו את האמון בין האדם לבוראו. בעוד הספק גורם ל'עיטרא דגבורות שבדעת' לדחות ולפקפק באמינותו של ה', גורם הדמיון ל'עיטרא דחסדים' לקבל ולהעצים את טענות היצר.

מוצאים אנו מר מעבירה (וממוות) את הספק, אומרים האחים הקדושים. הספק מכרסם בדעת, שהמאזן הגלוי של מצוה מול עברה הוא רק תוצאה וביטוי שלה. היא הקשר הפנימי בין אדם למקום בו פוגעת קליפת עמלק. בלא התמסרות בלב שלם אל הבורא, הופכות המצוות כולן למעוררות. דבר כזה גרוע גם מפילה כואבת, המעניקה דווקא צלילות מחשבה. המלחמה העיקרית היא "מלחמה לה' בעמלק", ואת כל הרע שבעולם, הנובע מהספקות הנחשיים, יבער הקדוש ברוך הוא – "הודאי שמו כן תהילתו!"

הדורות הקודמים לדור שלנו, וכל החסידות זה שבשביל שאברכים יגיעו לאהבה ויראה, וכפעם כן היום. הרבי הריי"ץ התווכח איתו וטען שמאברכים שאין להם מה לשים על השלחן ואין להם כר לישון עליו בלילה, אי אפשר לדרוש אהבה ויראה.

במקום אחר אמר הרבי הריי"ץ בשם המגיד ממעזריטש, כי חסידות בלא אהבה ויראה היא פגיעה של עמלק בנפש היהודי (הובא בנפלאות פרשת בא תשפ"א, עם תירוץ אחר לשאלה שלהלן). האם כאן מסכים הצדיק עם האויב הנצח? מה פירוש הוויתור הזה על רגש הלב? ניתן להסביר כי טענת הרבי הריי"ץ נבעה ממצב מסוים. העוני והמחסור שגרם הקומוניזם היו חריפים אף יותר מאלו שלפני מאתיים שנה, בדורו של האדמו"ר הזקן. גם אם במצבים רגילים אין להשלים עם לב מאובן, כשהמציאות חונקת אותו אין מה לעשות... אך יש הסבר עמוק יותר: דברי הרבי הריי"ץ שהובאו לעיל, על עמלק המונע מהרגש להתפתח, לא היו אמירה תיאורטית השייכת לדורות של שפע יחסי. קליפת עמלק בדורו של הרבי הריי"ץ גולמה בקומוניזם עצמו!

בתקופה זו, העוני הגשמי היה רק ביטוי אחד של מערכת רחבה הרבה יותר, ששידרה ללא הרף כפירה קרה ככפור. הפילוסופיה והאידיאולוגיה, המשטר והממשלה, כולם השליטו בכיפה את התפיסה העמלקית של הספק באמונה (כנודע בשם הבעל שם טוב, כי **עמלק** בגימטריא **ספק**). כאשר זהו העולם שעל החסידים הצעירים לפעול בו, וגם להילחם מולו על קיומם הגשמי והרוחני, אין אפשרות לדרוש מהם לעסוק בעבודה פנימית כבדורות עברו.

בעצם אומר הרבי הריי"ץ לסב סבו, כי קליפת עמלק אכן הצליחה למנוע מן האברכים לקיים את מצוות אהבת ה' ויראתו. את התביעה שהאדמו"ר הזקן תובע מהם, מפנה הרבי הריי"ץ בין השורות בחזרה אליו ואל שאר הצדיקים

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

ספירת הבינה - רציונאליות או סובייקטיביות

מה היחס בין המבואר בחסידות שהבינה היא מח השמאל הרציונאלי לבין היות הבינה דווקא שורש הסובייקטיביות?

מענה:

בבינה יש שני פרצופים – אמא עילאה ותבונה. אמא עילאה היא שכל טהור (שמאל הנכלל בימין) התופס את הברקת החכמה (סוד יחוד אברהם ושרה) ומפתח אותה, בחי' נבונים (מבין דבר מתוך דבר, בדרכי דדוקציה ועוד יותר – אינדוקציה, כמבואר אצלנו במאמר 'עץ החיים ועץ הדעת' ב'תשובת השנה', קחהו משם). אך תבונה, אותיות בן ובת (כמבואר בתניא) היינו רחם האם (תבונה היא הז"ת דבינה הכללית הכוללים את היסוד דבינה, הרחם) ששם התפתחות העובר הסובייקטיבי (היינו סוד רבקה עם שני הבנים המתרוצצים בקרבה). תבונה היא האדום מהאם (רחם), אדום הוא צבע

הסובייקטיביות (לבן דאבא הוא צבע האוביקטיביות).

רגשות אשם על חטא

האם רגשות אשם הם בהכרח שליליים? מה עם תחושת אשמה על חטא שחטאתי?

מענה:

הרמב"ם קושר תמיד תשובה עם וידוי, שהאדם מודה. הודאה אמתית היא לא רגשי אשמה – שהינם רגשות שליליים הנובעים מגאווה – אלא לקבל על עצמו באמת את האשמה, ולהכיר בשפלותו. באופן זה, האדם אכן עוזב את החטא וממשיך על עצמו את רחמיו של הקב"ה וזוכה לכפרה. כמו שאמרנו, רגשות אשם הן ביטוי של מדת הגאווה – ישות בלשון החסידות – שנובעת מחוסר הקבלה של האדם את עצמו ואת מדרגתו. כאילו האדם חש מרומה, שמישהו סידר אותו וכך 'נפל עליו' החטא, מה שלא תואם לתדמית שהוא יצר לעצמו. ומכאן נובעים הרגשות

השליליים, הכעס העצמי והתסכול מהחטא. אמנם צריך שיפריע לי שחטאתי, אבל לא שיפריע לי להודות בכך. כל עוד איני מכיר בערכי האמת, מתבטל בפני הקב"ה ומכיר בכך ש"אלמלא עוזרו אין יכול לו", איני יכול להודות על האמת וממילא איני יכול לעזוב את החטא ולשוב בתשובה.

וכך הוא הכלל בספר התניא [פרק כ"ו], שהתעוררות פתאומית של רגשות אשם על חטאיו באמצע היום, בין אם בתפילה ולימוד ובין אם בעסקי היום יום שלו, הן עצת היצר הרע שרוצה להפילו בעוד חטאים. ודאי שזו לא התעוררות תשובה אמתית? מהו הדבר הנכון לעשות? צריך להיות "מודה ועזב" ואז "ירחם". "מודה" היינו שפלות והכנעה. וכך מבואר בהמשך הפרק שם שהעיקר היא ההתבוננות כנגד מי האדם חטא, התבוננות בגדולת ה', ומתוך כך האדם מתבטל לה' לחלוטין, בטול אמת, ובאותו רגע הוא באמת עוזב את החטא, וממשיך עליו רחמים.

המדור לילדי ישראל

עצמי שלימים אני

את שפיות דעתו והוא מתנהג בצורה לא רגילה. הוא נוהג לפלט משפטים לא קשורים או להשמיע קולות מוזרים. גם תנועות הידים שלו לא צפויות. בקצור, לא נעים להיות לצד התנהגות של שטות.

למה אני נזכר לספר עליו? נכון, החוש של חדש אדר הוא חוש הצחוק, אבל לא בגלל זה אני נזכר. בכלל, אני לא חושב שלצחק על אנשים כמו שמלק'ה זו חכמה גדולה. אבל ההתנהגות המשונה שלו מלמדת אותי מהי שטות. לפעמים מתחלפות האותיות ש ו-ס בלשון הקדש, וזה אומר לי ששטות היא סוג של סטייה מן הדרך. כל האנשים בעולם נוהגים בדרך מסוימת, ואלו אנשים כמו שמלק'ה סוטים מהדרך המקבילת ונוהגים בדרך של שטות.

רוח אטות

שמלק'ה אינו דמות לחקוי, ולכן הדגמה ממנו היא לשטות שאינה

"ולא עבד עבדיו? ה' זכר נראה ממל אטות!"
 "אטות פ'א תמיצ צבר רע?"
 "תמ'א יס אט'א ע'א..."

חדש אדר! איך מתאים... בדיוק באשר אנחנו מתחילים ללמד בחמש על בנית המשכן ועל כהן שה', אלופו של עולם, משתוקק לבוא ולדור אתנו – מגיע חדש אדר. ברור, כי אדר הוא אדר!

לפי ההגיון שלנו, התאנה של ה' לדור בעולם התחתון שלנו כלל אינה דבר מובן. לא מוזר? לבוא ולגור דוקא כאן, אצלנו? האם חסרים לה' מלאכים קדושים בשמים?

ט' אדר

אני הולך ברחוב ופתאום רואה את שמלק'ה, וזה בדיוק הסימן בשבילי לעבר אל המדרכה ממול. למה? לא נעים, אתה אף פעם לא יודע איך הפעם הוא יגיב. כן, שמלק'ה אבד לפני שנים

בהלכה, אבל חסיד אמתית מחפש תמיד לנהג 'לפנים משורת הדין', מעל ומעבר למה שנודרש ממנו.

למשל, נחשון בן עמינדב היה אחד בזה. הוא קפץ לפני כלם לתוך המים, ובעיניו רגילות זה בהחלט לא היה המעשה הכי הגיוני. אמנם לא כלם חשבו שיש להפגע או לחזור למצרים, אבל ללכת אל תוך הים? זהו מעשה שדורש להניח את ההגיון בצד ולפעל אך ורק מתוך מסירות נפש. איך קוראים לזה היום? לחשב 'מחוגן לקפסה', מחוגן למחשבה השגרתית. זוהי הסטייה הטובה, סטייה של שטות דקדושה.

צ'רף בתחנות

ממי לדעתכם אנחנו לומדים את השיטה של שטות דקדושה? מי הראשון שעושה את המעשה הכי מפתיע שיכול להיות? ה' יתברך בעצמו!

נניח שהייתם שומעים בחדשות את הידיעה הבאה: ראש הממשלה עומד להעתיק את דירתו לשכונת העניי שבקצה העיר, ובמקום ביתו המפואר שבקרית הממשלה הוא בחר לו בקתה עלובה עם גג דולף ומט לפל. רב האנשים היו מרימים גבה. "מה, הוא השתגע?". ראש ממשלה הוא אדם מכבד וחשוב, ולכן גם המשפחון הראוי לו חייב להיות מכבד. לנהג כך זו שטות, ממש הטויה מהשכל הישר. ובכך, ה' יתברך נוהג כך. הוא בחר

רצויה. ויש, לצערנו, שטות גדולה מזו. זה קורה פאשר הנטייה היא לא רק מהמקבל, אלא גם מהדור הישרה והאמתית. חז"ל מלמדים אותנו כי "אין אדם עובר עברה אלא אם בן נכנסת בו רוח שטות". ה' יתברך סולל לנו את הדור הישרה, מנחה אותנו ללכת בדור התורה והמצוות, אבל לפעמים מתגברת בתוכנו רוח שטות ואנו עלולים לסטות מן הדור ולנהג כנגד רצונו.

מהי אותה רוח שטות? "נו, לא נורא, רק פעם אחת", כך אנחנו מורים הטר לעצמנו. אני מכיר אנשים, שכלפי חוץ, לפי הלבוש והמראה החיצוני שלהם, נראה כי הם אינם שומרי תורה ומצוות. אבל אחרי כמה מלים חמות נפתח הלב, ואז אני שומע את המשפט הבא: "מה, אני לא יהודי? נראה לה? תאמין לי שאני מאמין אפילו יותר ממך!". והאמת, הוא צודק. הוא יהודי. נקדה! אלא מה? אותו יהודי מרשה לעצמו לעבר עברה רק בגלל שנודמה לו ש... שהוא לא הפסיק להיות יהודי בגלל אותו מעשה. זוהי רוח השטות.

לסות דקדושה

אבל יש גם שטות אחרת, והיא שטות דקדושה. מה הכוונה? כמו השטות הרעה, גם זו סטייה מהדור הרגילה, אבל הפעם היא לכוון החיובי. לפי הדין יש לנהג בדור מסוימת, על פי מה שנפסק

בתכונה זו, הוא מענין לראות אותנו
מדלגים החוצה, מתוך הגיון העולם.
לא לקיים את המצוות רק כי כך עושים
כלם, אלא מתוך בחירה ומתוך רצון
שה' יתגלה פה.

הבחירה שלנו בטוב בונה לה' את
בית הבחירה בתוך הלב שלנו!

שנוזפה להפך את העולם עם שטות
דקדשה!

שבת שלום ומברך!
נ?

לבנות את משכנו כאן, אצלנו, בעולם
הגשמי, ולפי ההגיון שלנו נראה כי זו
אכן שטות גדולה. כן, זוהי שטות, אבל
שטות דקדשה, כזו שמסגלת לדלג
אפלו על ההגיון. היא למעלה מכל טעם
ודעת. לשטות הזו יש עקבות בקירות
המשכן. קרשי המשכן היו עשויים מעצי
שטים עמדים, ובחסידות מספר כי עצי
השטים מבטאים את ה'שטות' הזו.

אבל את העקר שכחתי לומר לכם:
כאשר מדלג ה' על ההגיון ובוחר לשפן
אצלנו הוא רוצה 'להדביק' אותנו

לואלת פלאול:

מה מלמדים אותי עצי השטים מהם עשויים קירות המשכן?

עבודה צורך גבוה

לפי הממד הנגלה, בניין המקדש ועבודתו הם רק לצורך האדם, שהרי "אם צדקת מה תתן לו
ומה מידך יקח". אבל לפי הנסתר של התורה אנו יודעים (בידיעה והרגשה פנימית) ש"עבודה
צורך גבוה", וזהו אחד מעיקרי האמונה של פנימיות התורה. זו המשמעות הפשוטה של "ויקחו לי
תרומה... ועשו לי מקדש" – ה' חפץ בעבודתנו. כאשר עבודת ה' נעשית מתוך שמחה, קל לנפש
להרגיש איך גם אצל ה' יתברך יש שמחה בעבודתנו.

[עיקרי האמונה של פנימיות התורה' בספר אמונה ומודעות]

שויון הוא ערך-יסוד בעולם המודרני היום, שנראה כמטשטש ערכים וגבולות ומנוגד בעצם לדרך התורה המבוססת על הירארכיה – הורים מול ילדים, רבנים מול תלמידים, ומעל הכל "אדון עולם" ביחס לעבדיו, הנבראים כולם. אף על פי כן, בשאיפת השויון יש גם ערך אמיתי. אמנם, כל המשכת השפע בעולם תלויה בכך שיהיו בעולם משפיע ומקבל, יחוד זכר ונקבה, אך החלק העמוק ביותר בזהר מסביר שכל סוד התיקון תלוי בשווי-משקל ביניהם – בעמידתם פנים בפנים. אם אחד הצדדים מרגיש אילוץ בקשר – המשפיע מתוך הרגשת התנשאות והמקבל מתוך הרגשת נמיכות ועלבוך-הנזקקות) – הוא מפנה עורף לזולתו. עם ישראל הוא "עם קשה עורף" – יש לו קושי קיומי עם מצב של הפנית עורף, והוא מתעקש על קשר פנים בפנים, שזה בשונה. בנושא הזה נוגעים מספר שיעורים בחוברת השבוע: השיעור הראשון מגלה שיהודי הוא משפיע בעצם, ושבמנוחת שבת יש שויון בין העשיר והעני, השיעור השני מדגיש את צורך העמידה פנים בפנים, כחלק ממצות "זכור את אשר עשה לך עמלק... לא תשכח" וגם הביאור בנועם אלימלך מאריך להסביר כיצד חיבור אמיתי בין רבי וחסיד גורם לשויון ביניהם. הרב יצחק גינזבורג שליט"א, כדרכו, חושף את הניצוץ הקדוש הפנימי בשאיפת השויון ואף מצדד ב'עלית המלכות' בדרך לגאולה – הגילוי כי שורש המקבל עולה על שורש המשפיע.

מתקדמים ביחד

שינוי תודעה לאור פנימיות התורה

מחצית השקל

להעברה בנקאית: גל עיני 20 / 511 / ח-ן 166063

ההתרמה השנתית
לעלון נפלאות
עדיין אפשר לתרום

היו שותפים!
charidy.com/niflaot

